

Izazovi implementacije globalnih ciljeva održiva razvoja

Ledenko, Antonio

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:220465>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET EKONOMIJE I TURIZMA
„DR. MIJO MIRKOVIĆ“

ANTONIO LEDENKO

**IZAZOVI IMPLEMENTACIJE GLOBALNIH CILJEVA ODRŽIVA
RAZVOJA**

Diplomski rad

Pula, 2021.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET EKONOMIJE I TURIZMA
„DR. MIJO MIRKOVIĆ“

ANTONIO LEDENKO

**IZAZOVI IMPLEMENTACIJE GLOBALNIH CILJEVA ODRŽIVA
RAZVOJA**

Diplomski rad

JMBAG: 0303064311, redoviti student

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Društveno odgovorno poslovanje

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Organizacija i menadžment

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani **Antonio Ledenko**, kandidat za magistra Poslovne ekonomije, smjera **Management i poduzetništvo**, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Antonio Ledenko

U Puli, 14. rujna, 2021. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Antonio Ledenko**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Diplomski rad pod nazivom **“Izazovi implementacije globalnih ciljeva održiva razvoja”** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 14.09.2021.

Potpis

Antonio Ledenko

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet, cilj i svrha istraživanja	1
1.2. Metode istraživanja i izvori podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. IZAZOVI I TRANSFORMACIJE ODRŽIVOG RAZVOJA.....	3
2.1. Pojmovno određenje održivog razvoja.....	3
2.2. Ciljevi održivog razvoja.....	4
3. OČUVANJE I UNAPRJEĐENJE OKOLIŠA U KONTEKSTU ODRŽIVOG RAZVOJA.....	8
3.1. Politika zaštite okoliša	8
3.2. Očuvanje okoliša u Europskoj uniji.....	9
3.2.1. Akcijski programi zaštite okoliša.....	10
3.2.2. Europska agencija za okoliš.....	12
3.2.3. Gospodarenje otpadom i recikliranje.....	12
3.2.4. Zaštita i upravljanje vodama.....	13
3.2.5. Zaštita prirode i bioekonomija	15
3.3. Očuvanje okoliša u Republici Hrvatskoj.....	17
3.3.1. Mehanizam zaštite okoliša	19
3.3.2. Dokumenti zaštite okoliša na nacionalnoj razini	20
3.3.3. Gospodarenje otpadom i recikliranje.....	21
3.3.4. Zaštita i upravljanje vodama.....	22
3.3.5. Zaštita prirode i bioekonomija	23
3.4. Održivi razvoj turizma	24
4. ODRŽIVO POSLOVANJE.....	42
4.1. Društveno odgovorno poslovanje	42
4.2. Primjer dobre prakse: Valamar Riviera d.d.....	45
4.2.1. Strateške odrednice poduzeća Valamar Riviera d.d.	46
4.2.2. Financijski pokazatelji Valamar Riviera d.d.	48
4.2.3. Društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.	51
4.2.4. Utjecaj pandemije Covid-19	57
5. ZAKLJUČAK	61

POPIS LITERATURE	63
POPIS ILUSTRACIJA.....	67
SAŽETAK	69
SUMMARY	70

1. UVOD

Tema ovog rada odnosi se na izazove implementacije globalnih ciljeva održiva razvoja. U nastavku se navodi predmet, cilj i svrha istraživanja, metode istraživanja i izvori podataka, te sadržaj i struktura rada.

1.1. Predmet, cilj i svrha istraživanja

Koncept održivog razvoja obuhvaća problematiku koju je moguće razmatrati s različitim aspektata. To je vrlo složeno i dinamično područje koje je uvijek aktualno i to je razlog odabira navedene tematike. Održivi razvoj kao koncept značajan je zbog postizanja ravnoteže gospodarskih, socijalnih i okolišnih zahtjeva globaliziranog društva. Neki od izazova su siromaštvo, nezaposlenost, klimatske promjene i sl. Autor u radu naglasak daje na očuvanju i unaprjeđenju okoliša na razini Europske unije i Republike Hrvatske s obzirom na to da smatra da je to postao gorući problem koji zahtijeva brza rješenja. Također, u radu se autor osvrće na održivo poslovanje, odnosno koncept društvene odgovornosti. Nadalje, potrebno je istaknuti ulogu i značaj turizma u kontekstu održiva razvoja. S tim u vezi, u radu se analizira poslovanje turističkog poduzeća Valamar Riviera d.d. Predmet istraživanja odnosi se na analizu izazova implementacije globalnih ciljeva održiva razvoja. Ciljevi su istraživanja predstaviti temeljne značajke i ciljeve održivog razvoja, analizirati očuvanje i unaprjeđenje okoliša na razini Europske unije i Republike Hrvatske, istražiti trendove u turizmu i povezanost s održivim razvojem, kao i koncept društvene odgovornosti. Svrha je istraživanja ustanoviti s kojim se izazovima tržište susreće pri implementaciji globalnih ciljeva održiva razvoja.

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

Metode istraživanja koje su korištene prilikom pisanja rada su: metoda analize i sinteze, metoda indukcije i dedukcije, kompilacijska metoda, metoda usporedbe, statistička metoda i metoda poslovnog slučaja. Najvažniji izvori za pisanje rada su stručne knjige, članci i publikacije iz područja održivog razvoja i turizma. Osim toga, korišteni su internet izvori vezani uz opisanu problematiku istraživanja.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Diplomski rad sastoji se od pet međusobno povezanih poglavlja. U prvom poglavlju definirani su predmet, cilj i svrha istraživanja, navedene su metode istraživanja i izvori podataka i obrazložen je sadržaj i struktura rada. U drugom poglavlju predstavljeni su izazovi i transformacije održivog razvoja. U tom je poglavlju definiran održivi razvoj i analizirani su ciljevi održivog razvoja. U trećem poglavlju riječ je o očuvanju i unaprjeđenju zaštite okoliša u kontekstu održivog razvoja. U tom je poglavlju riječ o očuvanju okoliša na razini Europske unije i Republike Hrvatske. Poglavlje završava analizom održivog razvoja turizma. U četvrtom poglavlju riječ je o održivom poslovanju. U tom smislu, predstavljen je koncept društvene odgovornosti i analiziran primjer dobre prakse. Za primjer je odabrano turističko poduzeće s obzirom na ulogu i značaj turizma u suvremenim uvjetima poslovanja. Odabrano poduzeće je Valamar Riviera d.d. U petom poglavlju iznesena su zaključna razmatranja na temelju provedenog istraživanja.

2. IZAZOVI I TRANSFORMACIJE ODRŽIVOG RAZVOJA

Uloga i važnost održivost razvoja dobiva posebnu dimenziju u suvremenim uvjetima poslovanja. Na globalnoj razini definirano je 17 ciljeva održivog razvoja. U ovom poglavlju nakon definiranja održivog razvoja, analiziraju se ciljevi održivog razvoja.

2.1. Pojmovno određenje održivog razvoja

Različita su tumačenja koncepta održivog razvoja. “Mnogo je definicija održivog razvoja koje se mogu tumačiti na različite načine ovisno o perspektivi. Ipak, svakoj je definiciji zajednički termin ravnoteža koji upućuje na zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe”.¹ Tri su temeljne sastavnice održivog razvoja: društvo, gospodarstvo i okoliš (Slika 1).

Slika 1. Temeljne sastavnice održivog razvoja

Izvor: LORA.hr, Dostupno na: <https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/>, Pristupljeno: 18. srpnja 2021.

¹ LORA.hr, Dostupno na: <https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/>, Pristupljeno: 18. srpnja 2021.

U kontekstu održiva razvoja društvena dimenzija odnosi se na očuvanje kulturne baštine, poštivanje kulturološke različitosti, zdravstvenu skrb, unaprjeđenje socijalnih prava, osiguranje dostupnosti obrazovanja i sl. Što se tiče okolišne dimenzije, to se odnosi prvenstveno na očuvanje okoliša, zaštitu bioraznolikosti, problem zagađenja okoliša i dr. Tematika glede okoliša prema mišljenju autora jedan je od najvećih problema s kojima se susreće današnjica. Upravo se zato autor detaljnije osvrće na temu okoliša u sljedećim poglavljima. Posljednja, ali ne i manje važna dimenzija je gospodarstvo. Gospodarstvo se prije svega odnosi na održavanje stabilnosti cijena te osiguranje povoljnih makroekonomskih pokazatelja.²

2.2. Ciljevi održivog razvoja

“17 ciljeva održivog razvoja usmjerenih na rješavanje globalnih izazova današnjice povezanih sa siromaštvom, nejednakosti, klimom, zagađenjem okoliša, mirom itd. proizlaze iz Agende 2030 za održivi razvoj. 2030 Agenda je UN-ov strateški dokument usvojen od strane svih država članica Ujedinjenih naroda na UN-ovom Summitu za održivi razvoj koji je održan u rujnu 2015. godine, u New Yorku“.³ U nastavku slijedi slikovni prikaz ciljeva održivog razvoja (Slika 2).

² Op.cit.

³ IRO.hr, Dostupno na: <https://iro.hr/2019/07/26/globalni-cilj-odrzivog-razvoja-4-kvaliteta-obrazovanja/>, Pristupljeno: 20. srpnja 2021.

Slika 2. Područja ciljeva održivog razvoja – Agenda 2030

Izvor: autor prema: Vlada Republike Hrvatske (2013): *Dobrovoljni nacionalni pregled provedbi Programa UN-a za održivi razvoj 2030.*, Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/mediji/priopcenja/republika-hrvatska-predstavila-postignuca-u-provedbi-ciljeva-odrzivog-razvoja.32128.html>, Pristupljeno: 20. srpnja 2021.

Prvi cilj održivog razvoja odnosi se na svijet bez siromaštva. "Cilj Strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast iz 2010. godine je smanjenje broja Europljana koji žive ispod nacionalnog praga siromaštva za 25% i izbavljenje više od 20 milijuna ljudi iz siromaštva".⁴ U tom smislu radi se na unaprjeđenju sustava socijalne skrbi i sustavu zaštite od velikih nesreća i katastrofa. Drugi cilj održivog razvoja odnosi se na svijet bez gladi. U tom području radi se na pružanju pomoći najpotrebitijima. Želi se iskorijeniti glad i promovirati održiva poljoprivreda. Treći cilj održivog razvoja odnosi se na zdravlje i blagostanje. U tom smislu cilj je osigurati zdravstvenu zaštitu, te promovirati zdrav život i blagostanje za ljude svih generacija.⁵

Četvrti cilj odnosi se na obrazovanje. S tim u vezi radi se na tome da si osigura pravedno obrazovanje za svih i na promociji cjeloživotnog učenja za sve. Peti cilj odnosi se na ravnopravnost spolova i u skladu s time nastoji se postići ravnopravnost spolova koje je i u današnje vrijeme veliki problem. Još uvijek postoje mnoga područja koja imaju problema s čistom vodom. U skladu s time, šesti je cilj osiguranje pristupa pitkoj vodi i održivo upravljanje vodama. Sedmi cilj odnosi se na osiguranje pouzdane, održive i suvremene energije. U suvremenim uvjetima poslovanja nije jednostavno osigurati gospodarski rast. S tim u vezi, osmi cilj odnosi se na promicanje uključivog i održivog rasta u gospodarstvu, te pune zaposlenosti.

Deveti cilj održivog razvoja odnosi se na izgradnju prilagodljive infrastrukture, promicanje industrijalizacije i poticanje inovativnosti. Deseti cilj odnosi se na smanjenje nejednakosti unutar i između država. Jedanaesti cilj odnosi se na održive gradove i zajednice. Cilj je gradove učiniti sigurnijim i održivim. Posebno se u tom kontekstu uzima u obzir turizam koji se razvija velikom brzinom. Iz tog je razloga potrebno raditi na suradnji s lokalnim zajednicama. Dvanaesti cilj odnosi se na odgovornu proizvodnju i potrošnju, pa se u skladu s time nastoje osigurati održivi oblici potrošnje i proizvodnje.

Trinaesti cilj odnosi se na klimatske promjene. S obzirom na velike probleme u tom pogledu, potrebno je poduzeti hitna djelovanja. Četrnaesti cilj odnosi se na održivo korištenje oceana, mora i morskih resursa. Sljedeći, petnaesti cilj odnosi se na

⁴ Ibidem, str. 9

⁵ Ibidem, str. 16

očuvanje života na zemlji. U skladu s time nastoji se “očuvati, ponovno uspostaviti i promicati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti”.⁶ Predzadnji cilj odnosi se na promicanje miroljubiva i uključiva društva, osiguranje pristupa pravosuđu i izgradnja učinkovite institucije na svim razinama.⁷ Posljednji cilj odnosi se na partnerstvo. U skladu s tim potrebno je ojačati načine provedbe i učvrstiti globalno partnerstvo za postizanje održivog razvoja.⁸

U konačnici, važno je raditi na osiguranju održivih zajednica. Održive zajednice su raznolike, no ono što im je zajedničko i što bi trebao biti standard za postojanje održivih zajednica je učinkovito vodstvo, jaka kultura i zajedničke aktivnosti. Također, potrebno je postojanje službi koje su na raspolaganju svim članovima, sadržaj i sigurnost za sve članove, mogućnost rasta i razvoja lokalnog gospodarstva, kao i pružanje mjesta za život onim koji su spremni voditi brigu o okolišu.

⁶ Ibidem, str. 69

⁷ Ibidem, str. 73

⁸ Ibidem, str. 80

3. OČUVANJE I UNAPRJEĐENJE OKOLIŠA U KONTEKSTU ODRŽIVOG RAZVOJA

Temeljni problem vezan je uz sve veće zagađenje okoliša koji je iz godine u godinu sve složeniji i predstavlja ozbiljan problem na globalnoj razini. Problem zagađenja okoliša prisutan je kako u svijetu, tako i u Republici Hrvatskoj. U ovom je poglavlju riječ o očuvanju i unaprjeđenju okoliša u kontekstu održivog razvoja i razmatra se na razini Europske unije i Republike Hrvatske.

3.1. Politika zaštite okoliša

Konferencija koja je po prvi put održana kako bi se razmatralo stanje okoliša je ona u Stockholmu 1972. godine. Tad je nastala Stockholmska deklaracija. "Akcijski plan ovog dokumenta je obuhvaćao ljudska naselja, upravljanje prirodnim resursima, devastaciju međunarodnih znamenitosti, edukaciju o aspektima zaštite okoliša, razvoj i okoliš te međunarodne organizacije. Tako se osnivaju dvije organizacije GEMS (Sustav globalnog okoliša) i UNEP".⁹ Od tada potpisani su, a nerijetko i ratificirani brojni dokumenti o zaštiti okoliša. Nadalje, jedna od važnih značajki bila je konferencija u Rio de Janeiru. Tada su političari pokazali da su svjesni promjena glede okoliša.

Politika zaštite okoliša ima relativno dugu povijest. "Sporazum iz Rima (Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice iz 1957. godine) nije uključivao nikakvu odredbu o politici zaštite okoliša u Zajednici".¹⁰ "Od 1972. godine doneseno je oko 250 zakonodavnih akata koji se prvenstveno odnose na ograničenje zagađenja".¹¹ Do danas, razvijale su se mnoge strategije i planovi, no zaštita okoliša još uvijek je globalni problem.

Politika zaštite okoliša obuhvaća:

- sprječavanje daljnjeg širenja degradacije okoliša i svih vrsta onečišćenja,
- javni nadzor nad svim izvorima onečišćenja,
- racionalno iskorištavanje postojećih prirodnih resursa,

⁹ Rastovčan-Mioc, A. (2009): *Zaštita okoliša*, Sisak: Metalurški fakultet Sisak

¹⁰ Kersan-Škabić, I. (2012): *Ekonomija Europske unije*, Pula: Odjel za ekonomiju i turizam "Dr. Mijo Mirković" Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, str. 437

¹¹ Kandžija, V. i Cvečić, I. (2008): *Makrosustav Europske unije*, Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, str. 229

- usmjeravanje proizvodnih postupaka, prometa i raznih usluga na čiste i bezopasne tehnologije itd.¹²

Ciljevi politike zaštite okoliša su mnogobrojni, a mogu se podijeliti na dugoročne i kratkoročne. Što se tiče dugoročnih ciljeva, oni definiraju ukupni gospodarski i društveni razvoj, dok kratkoročni štite najugroženije ekosustave jer djelovanje kratkoročnih ciljeva sprječava daljnje onečišćenje okoliša.

3.2. Očuvanje okoliša u Europskoj uniji

Ekološki problemi s kojima se susreće Europa, odnosno države članice Europske unije su mnoge; onečišćenja zraka/klime, onečišćenje voda, kisele kiše, nuklearna onečišćenja i mnoga dr. Zbog neodgovornog ponašanja pojedinaca/poduzeća/vlasti prema okolišu, cijeli svijet, pa tako i Europska unija, sve češće se suočava s elementarnim nepogodama čije djelovanje ne uništava samo prirodu/okoliš, nego i ljudski život.

Upravo iz toga razloga Europska unija nastoji kroz zajedničke ciljeve i programe, sačuvati okoliš i omogućiti što kvalitetniji život unutar zajednice. "Politika okoliša ima zajedničke ciljeve sačuvati, zaštititi i unaprijediti kvalitetu okoliša, pridonijeti zaštiti zdravlja ljudi, te osigurati pažljivu i racionalnu uporabu prirodnih resursa i poticanje mjera na međunarodnoj razini koje se bave regionalnim i globalnim problemima".¹³

Kako bi se očuvala kvaliteta okoliša, ali i unaprijedila, potrebna je suradnja, odnosno zajedničko djelovanje svih članica Europske unije. Kroz svoja načela i programe Europska unija nastoji upravljati te provoditi politiku zaštite okoliša koja je nužna za očuvanje okoliša u Europskoj uniji. "Europska politika zaštite okoliša temelji se na načelima opreznosti, preventivnog djelovanja i uklanjanja onečišćenja na samom izvoru, kao i na načelu *onečišćivač plaća*".¹⁴

¹² Črnjar, M. (2002): *Ekonomika i politika zaštite okoliša: ekologija, ekonomija, menadžment, politika*, Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, str. 226

¹³ Luttenberger, A. (2003): Usklađivanje propisa Europske unije o održivom razvoju u Republici Hrvatskoj, *Pomorski zbornik*, 41, str. 302

¹⁴ Ohliger, T. (2017): *Politika zaštite okoliša: opća načela i osnovni okvir*, Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir>, Pristupljeno: 23. srpnja 2021.

Važnu ulogu u području okoliša unutar Europske unije nosi Europski parlament. "Tijekom osmog saziva bavio se zakonodavstvom proizašlim iz akcijskog plana za kružno gospodarstvo (o otpadu, baterijama, otpadnim vozilima, odlaganje otpada na odlagališta itd.), problemima vezanima uz klimatske promjene (ratifikacija Pariškog sporazuma, raspodjela napora, namjena i prenamjena zemljišta i šumarstva u pogledu klimatskih promjena koje je Unija preuzela, reforma sustava trgovanja emisijskim jedinicama itd.) te drugim pitanjima".¹⁵ Kroz svoje djelovanje Europski parlament, kao zakonodavno tijelo Europske unije, nastoji utjecati na države članice Europske unije i njihovu odgovornost pri djelovanju za očuvanje okoliša.

Putem Parlamenta Europske unije, mnogi zastupnici, ali i aktivisti, svojim nastupom nastoje upozoriti građane Europske unije, ali i svijeta, na ozbiljnost situacije u kojoj se čovječanstvo nalazi zbog ekoloških katastrofa koje su sve češće i direktno utječu na ljudski život. Prije postanka državom članicom Europske unije, zemlje kandidatkinje moraju poduzeti određene mjere u području zaštite okoliša.

3.2.1. Akcijski programi zaštite okoliša

Akcijski programi zaštite okoliša Europske unije definiraju politiku za okoliš te se kroz određene ciljeve nastoji utjecati na točno određeno područje unutar zaštite okoliša. "Od 1973. godine do danas niz opsežnih akcijskih planova za okoliš određuju i definiraju politiku EU za okoliš. Tako je 2001. godine Europska unija izradila svoj Šesti akcijski program za okoliš, definirajući četiri područja unutar kojih je potrebno hitno djelovati. To su klimatske promjene, zaštita prirode i biološke raznolikosti, zdravlje i poboljšanje kvalitete življenja, očuvanje prirodnih resursa te saniranje otpada. Akcijski program se ne usmjeruje samo na legislaciju, već sve više uključuje partnerstvo i zajedničke akcije različitih zainteresiranih sudionika. Lokalne zajednice mogu bolje razumjeti određene mjere zaštite okoliša od udaljenog središnjeg zakonodavca. Naglašava da pristup mora biti realan uz razmjenu najboljih iskustva u primjeni propisa".¹⁶ Europsku unija od 1973. godine kroz akcijske planove i niz ciljeva mijenja djelovanje država članica Europske unije na okoliš, odnosno njegovu zaštitu.

¹⁵ op.cit

¹⁶ op.cit. Luttenberger (2003), str. 302

“Prvi akcijski program zaštite okoliša za razdoblje od 1973. do 1976. godine usvojen je 1972. godine na Sastanku na vrhu čelnika država i vlada članica Europske unije. U njemu je iznijet cilj politike zaštite okoliša Zajednice¹⁷. Kroz prvi akcijski program Europska unija nastojala je utjecati na očuvanje ekološke ravnoteže te racionalno iskorištavanje prirodnih resursa.

Drugi akcijski program zaštite okoliša usvojen je 1977. godine.¹⁸ U usporedbi s Prvim akcijskim programom, Drugi akcijski program značajno je proširen te je za cilj imao rješavanje tekućih problema koji su u skladu s novim potrebama s kojima se Europska unija, odnosno države susreću. Treći akcijski program Europske unije stavlja fokus na zaštitu okoliša od zagađenja, ali i poticanje implementiranja zelenih tehnologija.

“Četvrti akcijski program zaštite okoliša za šestogodišnje razdoblje, od 1987. do 1992. godine, dolazi do ponovne promjene konteksta, koji se temelji na strategiji održivog razvoja¹⁹. Za vrijeme trajanja Četvrtog akcijskog programa utemeljena je Europska agencija za okoliš te Europska investicijska banka kreće s financiranjem zelenih projekata. Petim akcijskim programom naglasak se stavlja na sinergiju politike okoliša i drugih sektorskih politika. Kroz Šesti akcijski program definirano je pet strateških ciljeva i sedam tematskih strategija.

Sedmi akcijski program, za razdoblje do 2020. godine, na snagu je stupio 1. siječnja 2014. godine. Sedmi akcijski program određuje devet prioriternih ciljeva čije se ispunjenje očekivalo do 2020. godine. Za uspješno provođenje svih navedenih akcijskih programa potrebna je suradnja ne samo među državama članicama, već i suradnja s državama diljem svijeta. Kroz razne akcijske programe, planove i ciljeve Europska unija nastoji svakodnevno očuvati i unaprijediti okoliš unutar Europske unije. Posljednji akcijski plan namijenjen je za razdoblje do 2025. godine. U sklopu plana

¹⁷ Andročec, D. (2020): *Analiza utjecaja politike zaštite okoliša EU na politiku zaštite okoliša Republike Hrvatske*, str. 20, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:181331>, Pristupljeno: 22. srpnja 2021.

¹⁸ op.cit.

¹⁹ Ibidem, str. 20-21

definirano je pet strateških ciljeva koji se odnose na povećanje učinkovitosti zaštite prirode.

3.2.2. *Europska agencija za okoliš*

Europska agencija za zaštitu okoliša glavni je izvor informacija za one koji su uključeni u razvoj, usvajanje, provedbu i ocjenu politike zaštite okoliša, kao i za širu javnost. "Europska agencija za zaštitu okoliša (eng. *European Environment Agency* - EEA) osnovana je 1993. godine sa sjedištem u Kopenhagenu. Agencija prati ekološke promjene i probleme, prikuplja i analizira ekološke statističke podatke o državama članicama Europske unije i izvješćuje javnost o stanju okoliša. Preko tzv. *European Environment Information and Observation Network* - EIONET mreže povezuje nacionalna središta za zaštitu okoliša. Agencija nastoji djelovati kao posrednik između državnih institucija koje se bave pitanjima zaštite okoliša i prikupljanjem ekoloških podataka. Znanstvena područja kojima se bavi su: kakvoća zraka, vode i tla, flora i fauna, biotopi, prirodni resursi, odlaganje otpada, kemikalije opasne za okoliš i zaštita obala".²⁰

Europska agencija za okoliš²¹ s radom je započela 1994. godine. Sjedište Agencije je u Kopenhagenu. Mandat Europske agencije za zaštitu okoliša je pomagati državama članicama i Europskoj uniji u donošenju odluka o unaprjeđenju okoliša, ugrađivanju ekoloških pitanja u gospodarske politike u cilju održivosti te usklađivanju informacija o okolišu i mreža za promatranje u Europi. Zadatak Europske agencije za zaštitu okoliša je prikupljanje nacionalnih podataka s ciljem izrade europskih skupova podataka, uz razvijanje i održavanje pokazatelja i izvješća o stanju okoliša.

3.2.3. *Gospodarenje otpadom i recikliranje*

Gospodarenje otpadom uključuje redovno prikupljanje, prijevoz, kao i preradu i odlaganje ili recikliranje i nadzor različitih vrsta otpadnih materijala. Razlog gospodarenja otpadom je zaštita okoliša i zdravlje stanovništva. Nepravilno gospodarenje otpadom može dovesti do zagađenja okoliša, zagađenja zraka te u konačnici negativno utjecati na zdravlje stanovništva.

²⁰ op.cit. Luttenberger (2003), str. 302

²¹ Ured za publikacije EU-a (2015): *Zdrav i održiv okoliš za sadašnje i buduće generacije*, str. 6, Dostupno na: <https://publications.europa.eu/hr/>, Pristupljeno: 24. srpnja 2021.

U Europskoj uniji se kroz direktive o otpadu nastoji utjecati na upravljanje otpadom u svim državama članicama Europske unije. Europska unija kroz niz raznih direktiva utječe na promjene u upravljanju otpadom na razini cijele Europske unije. “Od prve strategije održivog razvoja, Europska unija je postigla značajan napredak u jačanju resursne učinkovitosti i upravljanju otpadom. Ostvareni napredak u sektoru upravljanja otpadom rezultat je pokrenutih inicijativa na razini EU, kao i provedbe nacionalnih strategija za održivo upravljanje otpadom“.²²

Recikliranje kao dio gospodarenja otpadom, nužno je kako bi se u određenoj mjeri smanjilo zagađenje okoliša. “Činjenica je da se otpad smatra izvorom zagađenja kao i da se ne može prestati stvarati. Međutim, otpad kojim se dobro upravlja, može biti vrijedan izvor materijala. To podrazumijeva njegovu ponovnu uporabu, recikliranje i obnavljanje. Dobrim gospodarenjem otpadom može se dati veliki doprinos gospodarskom rastu i stvaranju novih radnih mjesta. Tako se sektor otpada u revidiranoj strategiji održivog razvoja EU ujedno promatra i kao izvor 1,5 milijuna novih radnih mjesta“.²³ Jedan od većih problema u svijetu, pa tako i u Europskoj uniji je ograničavanje plastike, te njeno pravilno zbrinjavanje. Raznim regulativama se nastoji umanjiti njena proizvodnja i uporaba, no plastika je još uvijek dio svakodnevnog života ljudi.

Glavna pitanja koja otežavaju recikliranje plastike su kvaliteta i cijena recikliranog proizvoda. Prerađivači plastike zahtijevaju velike količine reciklirane plastike, proizvedene prema strogo kontroliranim specifikacijama i po konkurentnoj cijeni. Kako bi se u što većoj mjeri potaknulo na reciklažu, ali i kupnju recikliranih proizvoda, Europska unija nastoji pronaći prijedloge koje bi državama članicama pomoglo u rješavanju problema s recikliranjem.

3.2.4. Zaštita i upravljanje vodama

Voda je bitna za život ljudi, životinja i biljaka te za gospodarstvo. Zaštita i upravljanje vodama nužno je ne samo u Europskoj uniji, već u cijelome svijetu. Glavni opći cilj

²² Blagojević, M. (2020): *Politika zaštite okoliša*, str. 22, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:313152>, Pristupljeno: 24. srpnja 2021.

²³ Ibidem, str. 23

politike zaštite i upravljanja vodama Europske unije je osigurati pristup dobroj kvaliteti vode u dovoljnoj količini za sve Europljane i osigurati dobar status svih vodnih tijela širom Europe.

“Globalni značaj vode uvjetuje integraciju odlučivanja i upravljanja vodama na više razina. Politike upravljanja vodama na globalnoj razini koordinira Direkcija Ujedinjenih naroda za vode (eng. *UN water*). Osnovana je 2003. godine kao platforma za rješavanje problema zagađenja i nestašice vode u svim područjima ljudskog djelovanja te koordinaciju aktivnosti unutar sustava. Politika zaštite i upravljanja vodama Europske unije obuhvaća vrlo opsežno zakonodavstvo s nizom usvojenih direktiva koje reguliraju područje zaštite i upravljanje vodama. Okvirna direktiva o vodama (2000/60/EZ) donesena je u listopadu 2000. godine i najznačajniji je dio tog zakonodavstva EU“.²⁴

Okvirna direktiva EU o vodama uspostavlja okvir za zaštitu unutarnjih površinskih voda, prijelaznih voda, obalnih voda i podzemnih voda. Cilj je spriječiti i smanjiti onečišćenje, promovirati održivu upotrebu vode, zaštititi i poboljšati vodeni okoliš te ublažiti posljedice poplava i suša. “Ovom direktivom uspostavlja se okvir za zaštitu i upravljanje vodama u Europskoj uniji i ona istodobno pokriva i površinske vode (rijeke i jezera) i podzemne vode. Okvirna direktiva o vodama predviđa jasan plan za postizanje dobrog stanja svih vodnih resursa detaljnom analizom stanja vodnih sustava i detaljnim planom mjera i aktivnosti za upravljanje riječnim slivom. Donošenje odluka o mehanizmima i specifičnim mjerama za postizanje dobrog stanja voda prepušteno je svakoj državi članici Europske unije, a odgovornost za njih snose nadležna tijela vlasti na državnoj razini“.²⁵

S obzirom na tisuće slatkovodnih jezera, rijeka i podzemnih izvora vode, opskrba vodom u Europi može se činiti bezgraničnom. Ali rast stanovništva, urbanizacija, zagađenje i učinci klimatskih promjena, poput trajnih suša, predstavljaju veliko opterećenje za opskrbu vodom u Europi i njezinu kvalitetu.

²⁴ Ibidem, str. 27

²⁵ Ibidem, str. 28

3.2.5. Zaštita prirode i bioekonomija

Očuvanje i zaštita prirode nužno je kako bi se očuvala biološka raznolikost. Zemlja je mjesto različitih geografskih područja (staništa) koji omogućuju život na zemlji. Nerijetko urbanizacijom dolazi do narušavanja prirodnih ekosustava, brojnih biljnih i životinjskih vrsta.

“Tijekom druge polovice 20. stoljeća, ljudsko djelovanje sve više je imalo za posljedicu promjene u prirodi i okolišu, s potencijalno velikim posljedicama na ekosustav, floru, faunu, klimu ali i na zdravlje ljudi i kvalitetu života. Taj trend se i danas događa. Prvi oblici zaštite odnosili su se na očuvanje područja koja su se koristila za lov, rekreaciju i kulturne aktivnosti a proizlazili su iz različitih motiva, od zaštite tropskih otoka do zaštite životinja. Današnja suvremena politika zaštite prirode teži sveobuhvatnom pristupu utemeljenom na znanstveno utvrđenim spoznajama i kontinuiranom praćenju stanja prirodnih staništa i ekosustava. Politika zaštite prirode u različitim zemljama razvijala se različitom dinamikom a njen razvoj bio je potaknut ljudskim djelovanjem koje je prijetilo narušavanju prirodne ravnoteže“.²⁶

Kako bi se očuvala, odnosno zaštitila priroda diljem Europske unije, ali i ostatka svijeta, nužno je poduzeti određene mjere kako bi se očuvalo postojeće stanje i preveniralo daljnje uništavanje prirode. Potrebno je poduzeti izravne mjere kako bi se utjecalo na očuvanje bioraznolikosti, te postaviti određene ciljeve kako bi se podigla razina kvalitete prirodnog okruženja. Time se radi i na očuvanju zaštićenih područja diljem Europske unije.

“Politika zaštite prirode Europske unije u skladu je s najznačajnijim međunarodnim konvencijama o zaštiti prirode:

- Konvencijom o biološkoj raznolikosti,
- Ramsarskom konvencijom (Konvencija o močvarama),
- Konvencijom o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka“.²⁷

²⁶ Ibidem, str. 29

²⁷ Ibidem, str. 29

Razvoj bioekonomije nužan je na europskoj razini kako bi se uspješno reagiralo na društvene probleme, odnosno izazove. "Bioekonomija označava ekonomiju koja koristi biološke sirovine iz tla i mora, otpad, kao i ulazne sirovine za proizvodnju hrane, industriju i proizvodnju energije. Drugim riječima, bioekonomija obuhvaća proizvodnju obnovljivih bioloških resursa i njihovu pretvorbu u hranu, bioproizvode i bioenergiju. U pitanju je ogromni inovatorski potencijal zbog širokog spektra znanosti koje su u njega uključene".²⁸

Kroz razne aktivnosti Europska unija ostvaruje svoje ciljeve o bioekonomiji. Povezivanjem bioekonomije s drugim politikama potiče se razvoj bioekonomije, odnosno pronalazak koristi za prirodne resurse.

"Bioekonomija se temelji na tri glavna pristupa:

1. Ulaganje u istraživanje, inovaciju i obuku – uključuje EU fondove, nacionalne fondove i unapređivanje suradnje s drugim inicijativama,
2. Razvoj tržišta i konkurentnosti u sektoru bioekonomije kroz pretvorbu otpadnih proizvoda dodane vrijednosti uz istovremeno učenje o mehanizmima poboljšane proizvodnje i učinkovitijem korištenju sirovina,
3. Osnaživanje strategije koordinacije i zalaganja zainteresiranih sudionika organiziranjem konferencija i panela o bioekonomiji".²⁹

Zaštita prirode i promišljanje o proizvodnji, ali i iskorištavanje prirodnih resursa, dovelo je do razvoja bioekonomije. Europska unija kroz svoje aktivnosti nastoji razvijati ekonomiju uz očuvanje prirodnih resursa. "Europska unija je svojim dosadašnjim potezima pokazala kako želi ići u smjeru resursno učinkovite i održive ekonomije. Cilj je razviti inovativnu ekonomiju, postići niske razine emisije zagađivača, sigurnosti hrane, udovoljiti zahtjevima za održivu poljoprivredu i ribarstvo, održivo korištenje obnovljivih bioloških resursa u industriji uz istovremeno osiguranje bioraznolikosti i zaštite okoliša".³⁰

²⁸ Ibidem, str. 32

²⁹ Ibidem, str. 33

³⁰ Ibidem, str. 34

Cilj je osigurati održivost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, uz zaštitu bioraznolikosti. Također, nastoji se osigurati opskrba hrane bez negativnog utjecaja na okoliš. "Razvoj sustava bioekonomije u Europi predstavlja novi razvojni potencijal kroz stvaranje novih radnih mjesta i ekonomski rast u ruralnim i priobalnim područjima, smanjivanje ovisnosti o fosilnim gorivima te općenito unapređenje ekonomske i okolišne održivosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Nastojanja su usmjerena na integriranje ovog koncepta u različite europske politike i programe poput Zajedničke poljoprivredne politike, Zajedničke ribarstvene politike, Europske inicijative za zaštitu okoliša te ostale politike EU".³¹

Kako bi razvoj bioekonomije unutar Europske unije bio moguć, potrebno je proširiti znanje o prirodi i bioekonomiji, odnosno prirodnim resursima. Inovacije su nužne za rješavanje problema poput nestašice hrane i energije. Održive zajednice su mjesta na kojima ljudi žele živjeti i raditi, sada i u budućnosti. Oni zadovoljavaju raznolike potrebe postojećih i budućih stanovnika, sigurni su i obazrivi prema svojoj okolini i pridonose visokoj kvaliteti života. Održive zajednice predstavljaju sigurne, izgrađene, dobro vođene i planirane zajednice koje osiguravaju jednake mogućnosti za sve stanovnike.

3.3. Očuvanje okoliša u Republici Hrvatskoj

Zaštita okoliša usredotočena je na rješavanje problema koji proizlaze iz interakcije između ljudi i okolišnih sustava i uključuje pitanja koja se odnose na očuvanje, zagađenje, gubitak biološke raznolikosti, degradaciju zemljišta ili politiku zaštite okoliša. Najnovije analize raznih događaja pokazuju da su učinci prirodnog vremena i klimatske fluktuacije igrale ključnu ulogu u intenzitetu i evoluciji mnogih ekstremnih događaja.³²

Ključni cilj zaštite okoliša je spriječiti propadanje prirodnog okoliša na koji utječe sve veća populacija, tehnologija i prekomjerna potrošnja, što je sve stvorilo negativan utjecaj na okoliš i nastavlja i dalje izlagati ljude i životinje. U Republici Hrvatskoj očuvanje okoliša još uvijek nije tema koja nosi veliku važnost za njene građane.

³¹ op.cit.

³² World meteorological organization (2014): *WMO statement on the status of the global climate in 2013*, Ženeva, Dostupno na: https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=7862, Pristupljeno: 25. srpnja 2021.

“Zaštita okoliša ima ključnu ulogu u kontekstu upravljanja krizama. Ne radi se samo o razvoju industrija zaštite okoliša i primjena novih načina upravljanja u inovativnim rješenjima u rješavanju problema“.³³

Iako se kroz određene zakone, pravilnike i odredbe nastoji utjecati na očuvanje okoliša, pred Republikom Hrvatskom se nalaze razni problemi koje je potrebno riješiti kako bi se zaštitio i očuvao okoliš.

Vlada Republike Hrvatske kroz razne programe nastoji utjecati na zaštitu okoliša u Republici Hrvatskoj. “Priroda je u Hrvatskoj, pa tako i zaštićena područja, danas sve više izložena posrednim i neposrednim negativnim utjecajima čovjeka, klimatskim promjenama te vremenskim nepogodama. Takvi utjecaji mogu ostaviti dugotrajne posljedice na zaštićene prirodne vrijednosti. Bez redovnog je praćenja različitih utjecaja i njihovih posljedica upravljanje zaštićenim prirodnim područjima otežano jer je teško predvidjeti trendove“.³⁴ Iako je upravljanje zaštićenim područjima, kao i očuvanje okoliša na nacionalnoj razini izazovno, potrebno je poduzeti određene mjere kako bi se smanjio negativan utjecaj čovjeka, klimatskih promjena i vremenskih nepogoda.

“Republika Hrvatska se, kao članica Europske unije, obvezala na prihvaćanje europskog klimatsko-energetskog paketa koji podrazumijeva i Direktivu 2009/28/EZ o poticanju uporabe energije iz obnovljivih izvora. Prihvaćanjem direktive, Hrvatska je preuzela obvezu povećanja uporabe energije iz obnovljivih izvora, pri čemu bi u 2020. godini udio energije iz obnovljivih izvora u bruto neposrednoj potrošnji trebao iznositi najmanje 20%, promatrano na razini EU“.³⁵ Kao članica Europske unije, Republika Hrvatska dužna je pridržavati se određenih mjera te ostvarivati određene ciljeve koji su određeni raznim direktivama i pravilnicima koje donosi Europska unija.

³³ Matešić, M., Kalambura, S. and Bačun, D. (2014): Development of the Competitive Business in the Context of Environmental Legislation in Croatia, *Collegium antropologicum*, 38 (1), pg. 349.

³⁴ Pristup EU zakonodavstvu, Hrvatska obrtnička komora, str. 6

³⁵ Krenek, I. (2016): *Obnovljivi izvori energije*, str. 2, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:128:305090>, Pristupljeno: 26. srpnja 2021.

3.3.1. Mehanizam zaštite okoliša

Kako bi se osiguralo učinkovito djelovanje zaštite okoliša, potrebna je suradnja različitih tijela unutar države. U Republici Hrvatskoj zaštitu okoliša osiguravaju Vlada Republike Hrvatske, Hrvatski sabor, te predstavnička i izvršna tijela, jedinice područne i lokalne samouprave.

“Zaštitu okoliša nije moguće gledati odvojeno od razvoja ekonomije i društva, odnosno između ekonomske politike zemlje i politike okoliša postoji neizbježna dvosmjerna interakcija jer instrumenti koji se koriste za ostvarivanje ciljeva ekonomske politike stvaraju učinke i na okoliš i obrnuto”.³⁶ Mehanizam zaštite okoliša osiguravaju Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu te Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti.

Djelokrug Ministarstva zaštite okoliša i energetike su poslovi s ciljem zaštite i očuvanja okoliša i prirode u skladu s politikom održivog razvoja Republike Hrvatske. Također tu su i poslovi koji se odnose na upravljanje vodama, ali i upravni i drugi poslovi iz područja energetike. Hrvatska agencija za okoliš i prirodu osnovana je 2015. godine uredbom Vlade Republike Hrvatske. Neovisna je javna ustanova koja je naslijedila poslove Agencije za zaštitu okoliša i Državnog zavoda za zaštitu prirode. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti se bavi poslovima financiranja, pripreme, provedbe i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u području očuvanja i zaštite okoliša.³⁷

“Posljednjih godina povećao se pritisak na tvrtke da se pridržavaju propisa o zaštiti okoliša. Svijest javnosti i dostupnost informacija poboljšani su putem medija. Zakonodavstvo i politike državne vlade podigli su ekološke standarde i zahtjeve i uveli ekonomske instrumente za regulaciju odnosa poduzeća i okoliša”.³⁸ S povećanim interesom javnosti za očuvanje okoliša, stavlja se veći naglasak i na poslovanje poduzeća unutar Republike Hrvatske. Tijela odgovorna za provođenje mjera za zaštitu

³⁶ Vidović, M. (2020): *Procjena utjecaja zahvata na okoliš kao instrument zaštite okoliša u Međimurskoj županiji*, str. 3, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:110:220482>, Pristupljeno: 26. srpnja 2021.

³⁷ op.cit. Blagojević (2020), str. 38

³⁸ Rašić Krnjaković, S. (2004): Environmental performance of Croatian companies regarding their strategy, *Management*, 9 (2), pg. 98

okoliša nastoje osigurati i određene ekološke standarde u proizvodnji, odnosno poslovanju poduzeća unutar Republike Hrvatske.

3.3.2. Dokumenti zaštite okoliša na nacionalnoj razini

S ciljem što veće zaštite okoliša na nacionalnoj razini Vlada Republike Hrvatske (Ministarstva), kao i Sabor Republike, donosi razne zakone i pravilnike. "Sabor Republike Hrvatske još je 1992. donio Deklaraciju o okolišu, a Hrvatska je postala stranka mnogih konvencija i u sve većem broju službenih dokumenata upotrijebljena je sintagma održivi razvoj".³⁹

Zakon o prostornom uređenju na snazi je od 01.01.2014. uz prijelazne i završne odredbe iz NN 65/17, 114/18, 39/19, 98/19 na snazi od 01.01.2020. "Ovim se Zakonom uređuje sustav prostornog uređenja: ciljevi, načela i subjekti prostornog uređenja, praćenje stanja u prostoru i području prostornog uređenja, uvjeti planiranja prostora, donošenje Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske, prostorni planovi uključujući njihovu izradu i postupak donošenja, provedba prostornih planova, uređenje građevinskog zemljišta, imovinski instituti uređenja građevinskog zemljišta i nadzor".⁴⁰

Zakon o zaštiti okoliša na snazi je od 01.01.2019. "Ovim se Zakonom uređuju: načela zaštite okoliša u okviru koncepta održivog razvitka, zaštita sastavnica okoliša i zaštita okoliša od utjecaja opterećenja, subjekti zaštite okoliša, dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša, instrumenti zaštite okoliša, praćenje stanja u okolišu, informacijski sustav zaštite okoliša, osiguranje pristupa informacijama o okolišu, sudjelovanje javnosti u pitanjima okoliša, osiguranje prava na pristup pravosuđu, odgovornost za štetu u okolišu, financiranje i instrumenti opće politike zaštite okoliša, upravni i inspeksijski nadzor, te druga pitanja s tim u vezi".⁴¹

Zakon o zaštiti prirode na snazi je od 04.01.2020. "Ovim se Zakonom uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih dijelova te druga pitanja s tim u vezi".⁴²

³⁹ op.cit. Luttenberger (2003), str. 303

⁴⁰ Zakon o prostornom uređenju, 2014, čl. 1

⁴¹ Zakon o zaštiti okoliša, 2019, čl. 1

⁴² Zakon o zaštiti prirode, 2020, čl. 1

Navedenim pravilnicima i zakonima nastoji se zaštititi okoliš u Republici Hrvatskoj. Dokumenti su potrebni kako bi se osiguralo očuvanje i unaprjeđenje stanja okoliša na nacionalnoj razini, odredili odgovorni za provođenje mjera i ciljeva, osigurala financijska sigurnost, pristup informacijama i dr.

3.3.3. *Gospodarenje otpadom i recikliranje*

Gospodarenje otpadom nužno je kako bi se osigurala zaštita okoliša u Republici Hrvatskoj. "Gospodarenje otpadom je sastavni dio ukupnog sustava zaštite okoliša u Hrvatskoj".⁴³ Pravilno prikupljanje, razvrstavanje i prerada ili recikliranje otpada ključan je element u očuvanju prirode, ali i zdravlja stanovnika Republike Hrvatske.

"Vlada Republike Hrvatske 5. siječnja 2017. godine donijela je odluku o donošenju plana gospodarenja otpadom republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2022. godine".⁴⁴ Iako se u Republici Hrvatskoj već nekoliko godina otpad razvrstava i reciklira, veliki problem predstavljaju odlagališta otpada. To je problem s kojim se Republika Hrvatska suočava duži niz godina, no još uvijek nije pronašla konkretno rješenje.

Uz navedeni problem, gospodarenje otpadom nije u potpunosti učinkovito, odnosno dolazi do nepravilnog gospodarenja, koje u konačnici dovodi do zagađenja okoliša, ali i narušava zdravlje stanovnika Republike Hrvatske. "U RH država je odgovorna za gospodarenje opasnim otpadom, a županije i Grad Zagreb odgovorni su za gospodarenje svim ostalim vrstama otpada. Grad i općina odgovorni su za gospodarenje komunalnim otpadom".⁴⁵

Reciklažna dvorišta imaju značajnu ulogu u sustavu gospodarenja otpadom. Ona omogućuju stanovnicima Republike Hrvatske zbrinjavanje sirovina za reciklažu, te zbrinjavanje problematičnih vrsta otpada iz kućanstva. "U Hrvatskoj se reciklira i kompostira tek 16% otpada za razliku od europskog prosjeka koji je 43%".⁴⁶ Osnovne

⁴³ Tišma S. i Maleković S. (2009): *Zaštita okoliša i regionalni razvoj – iskustva i perspektive*, Zagreb: IMO, str. 160

⁴⁴ Vlada RH (2017): *Plan gospodarenja otpadom republike hrvatske za razdoblje 2017.-2022. godine*, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_01_3_120.html, Pristupljeno: 27. srpnja 2021.

⁴⁵ op.cit. Tišma i Maleković (2009), str. 161

⁴⁶ Za ljepšu našu, *Što možemo s otpadom?* (2021): Dostupno na: <https://zaljepusunasu.hr/sto-mozemo-s-otpodom/>, Pristupljeno: 27. srpnja 2021.

faze recikliranja su prikupljanje otpadnih materijala, njihova prerada ili proizvodnja u nove proizvode i kupnja onih proizvoda koji se potom mogu sami reciklirati. Za Republiku Hrvatsku je recikliranje od izuzetne važnosti onečišćenje, štedi energiju, smanjuje emisiju stakleničkih plinova, štedi novac, smanjuje količinu otpada koji završava na odlagalištima i omogućuje upotrebu proizvoda u njihovoj punoj mjeri.

3.3.4. *Zaštita i upravljanje vodama*

Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 1. srpnja 2010. donijela Uredbu o uvjetima davanja koncesija za gospodarsko korištenje voda. Na snazi od srpnja 2010., izdanje NN 89/2010, broj dokumenata 2504, broj članaka 18.⁴⁷ "Upravljanje vodama je temeljna djelatnost za to zaduženih državnih ustanova prema kojima se u skladu načela održivoga razvoja, ostvaruje cjeloviti nadzor i upravljanje. Iako spadamo u rijetke zemlje bogate vodom, zaštita površinskih i podzemnih voda prioritet je hrvatskog vodnog gospodarstva".⁴⁸

Republika Hrvatska ubraja se u grupu zemalja koje su relativno bogate vodom, te nemaju većih problema sa zaštitom i upravljanjem vodom. "Zaštita voda od onečišćenja provodi se radi očuvanja života i zdravlja ljudi i zaštite okoliša, te omogućavanja neškodljivog i nesmetanog korištenja voda za različite namjene.(...)Zaštita voda ostvaruje se nadzorom nad stanjem kakvoće voda i izvorima onečišćenja, sprječavanjem, ograničavanjem zabranjivanjem, radnji i ponašanja koja mogu utjecati na onečišćenje voda i stanje okoliša u cjelini te drugim djelovanjima usmjerenim očuvanju i poboljšavanju kakvoće i namjenske uporabljivosti voda".⁴⁹

No, koliko god su vode u Republici Hrvatskoj čiste, pitke i očuvane, potrebno je provoditi sve mjere kako ne bi došlo do onečišćenja. "Onečišćenje voda je promjena kakvoće voda koja nastaje unošenjem, ispuštanjem ili odlaganjem u vode hranjivih i drugih tvari; utjecajem energije ili drugih uzročnika; u količini kojom se mijenjaju korisna

⁴⁷ Vlada RH (2010): *Uredba o uvjetima davanja koncesija za gospodarsko korištenje voda*, Zagreb, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_89_2504.html, Pristupljeno: 28. srpnja 2021.

⁴⁸ op.cit. Tišma i Maleković (2009), str. 174

⁴⁹ Ibidem, str. 184-185

svojstva voda, pogoršava stanje vodenih ekosustava i ograničuje namjenska uporaba voda“.⁵⁰

3.3.5. *Zaštita prirode i bioekonomija*

Kao država članica Europske unije, Republika Hrvatska je dužna provoditi određene mjere i zakon kako bi zaštitila prirodu. No, zaštitom prirode Republika Hrvatska bavi se već stoljećima te nastoji u što većoj mjeri zaštititi prirodna područja unutar svojih granica. “Zaštitom prirode u Hrvatskoj počeli su se baviti stručnjaci različitih profila već u drugoj polovici 19. stoljeća, svjesni potrebe zaštite velikog bogatstva prirodnih vrijednosti. Početkom 20. stoljeća u Hrvatskoj su proglašena i prva zaštićena područja te doneseni zakoni kojima su se štitile pojedine rijetkosti i prirodne vrijednosti“.⁵¹

“Na razvoj zaštite prirode u Hrvatskoj posebno je važan utjecaj imao razvoj zakonske regulative kojom se nastojalo očuvati posebne prirodne ljepote i ugrožene biljne i životinjske vrste. Prvi takvi zakoni kod nas bili su Zakon o zaštiti ptica (1893), Zakon o lovu (1893) i Zakon o zaštiti špilja (1900)“.⁵² Zakonske regulative ključne su pri očuvanju i unaprjeđenju prirode odnosno okoliša u Republici Hrvatskoj.

No, iako u Republici Hrvatskoj postoje razni zakoni, kao i pravilnici, samo oni nisu dovoljni da bi se zaštitila priroda. “Zakon o zaštiti prirode koji na nedovoljan način štiti zaštićena područja, a prvenstveno je potrebno dati veće ovlasti nadzornoj službi u tim područjima te nametnuti veće obveze gospodarskim subjektima koji djeluju na zaštićenim područjima, kako kroz nadzor obima i režima rada, tako i kroz plaćanje koncesijskih naknada za poboljšanje zaštite i većih kazni u slučaju nepoštivanja pozitivnih zakonskih propisa kada je u pitanju zaštita prirode i njeno ugrožavanje“.⁵³ Potrebno je unaprijediti zaštitu okoliša unutar zaštićenih područja kako bi se očuvao prirodni i životinjski svijet koji je nužan za život.

⁵⁰ Ibidem, str. 185

⁵¹ Ibidem, str.189

⁵² Ibidem, str. 191

⁵³ Bulat, Ž. (2012): Institucionalni okvir zaštite prirode u Republici Hrvatskoj, *Pravni vjesnik*, 28 (2), str. 95

“Institucionalni okvir zaštite prirode Republike Hrvatske valja promatrati kroz četiri elementa: analiza postojećeg stanja sa svim uočenim nedostacima i slabostima, komparacija stanja zakonskog okvira djelovanja zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj sa zakonodavnim stanjem zemalja u hrvatskom okruženju i sa zakonodavnim stanjem zaštićenih američkih područja, neusklađenost zakonskih propisa RH i njihov utjecaj na zaštitu prirode, iznalaženje perspektiva razvoja i mogućih modela postavljanja zaštite prirode kroz zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj”.⁵⁴ Za uspješno očuvanje, odnosno zaštitu prirode u Republici Hrvatskoj, potrebno je analizirati postojeće stanje, te utvrditi sve nedostatke koji će se riješiti regulacijom zakonske regulative koja je nužna za razvoj strategije kojom će se djelovati unutar zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj.

3.4. Održivi razvoj turizma

Turizam je izvor prihoda mnogih gospodarstava. Prema UNWTO, trendovi potrošačkih putovanja su sljedeći:

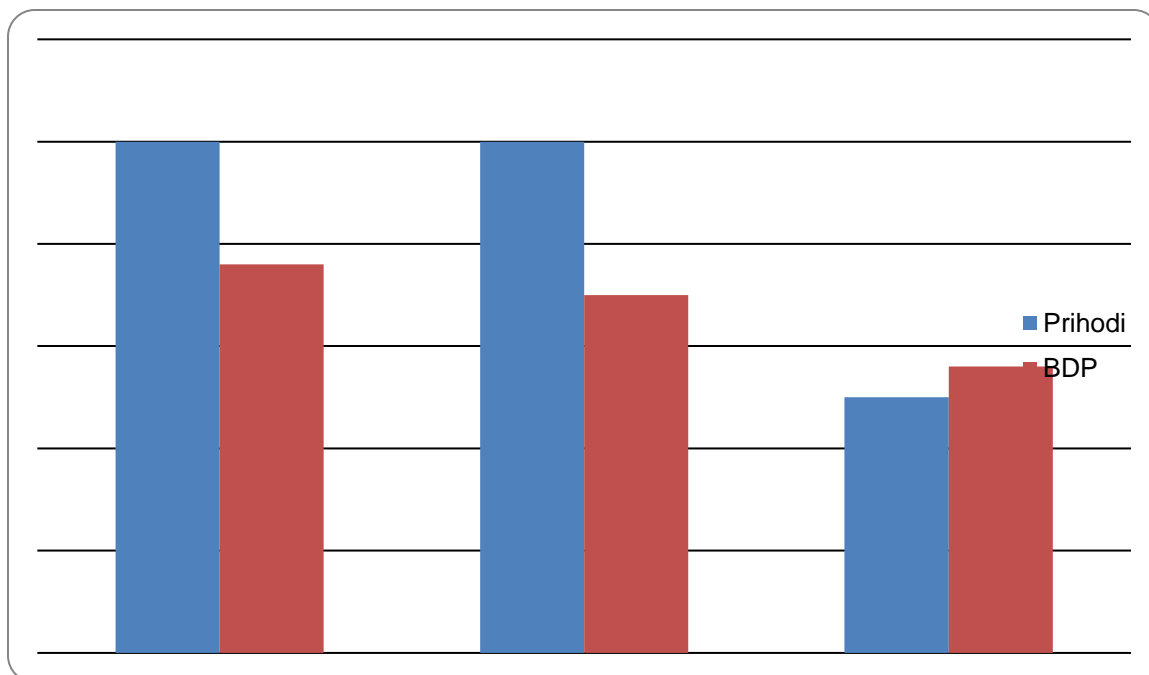
- putujte “za promjenu”,
- putujte “za pokazivanje”,
- težnja za zdravim životom,
- uspon ekonomije “pristupa”,
- individualna putovanja i višegeneracijska putovanja i
- podizanje svijesti o održivosti.⁵⁵

U nastavku slijedi kratki pregled turističkih trendova prema posljednje objavljenom istraživanju UNWTO-a koje je objavljeno 2020. godine. U nastavku slijedi grafički prikaz rasta prihoda od međunarodnog turizma kao i svjetskog BDP-a za razdoblje od 2017. do 2019. godine (Grafikon 1).

Grafikon 1. Rast prihoda od međunarodnog turizma i svjetskog BDP-a (promjena u %), 2017.-2019.

⁵⁴ Ibidem, str. 108

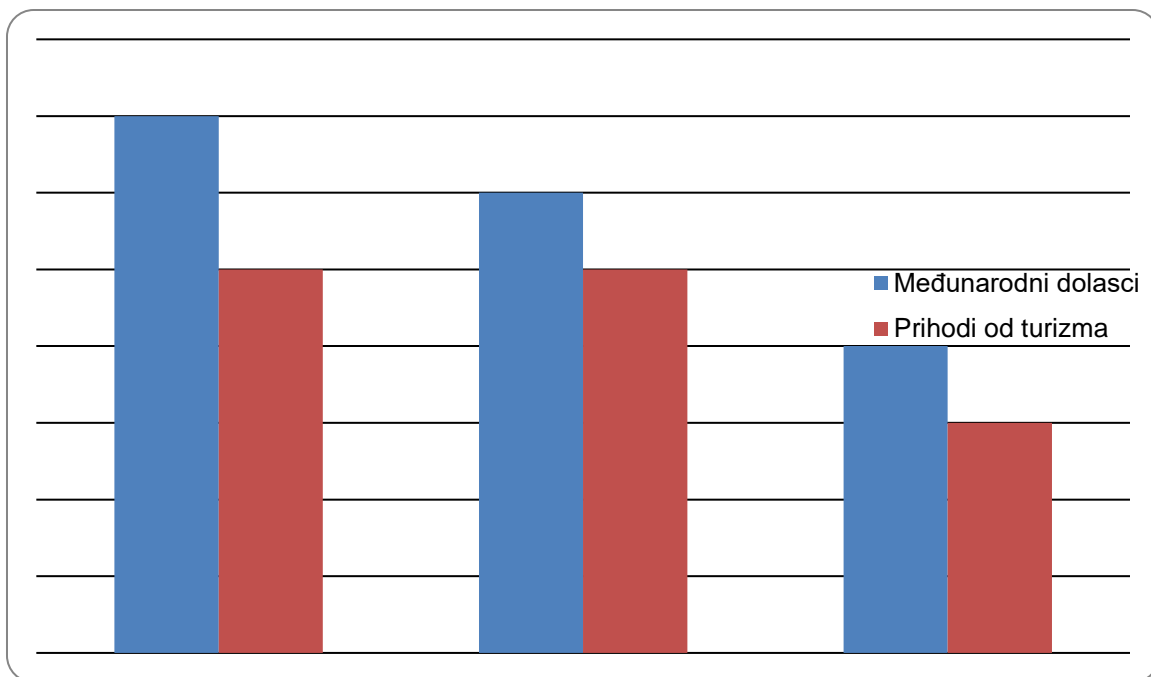
⁵⁵ UNWTO (2019): *International Tourism Highlights 2019 Edition*, pg. 6, Dostupno na: <https://www.e-unwto.org/>, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Izvor: UNWTO (2020): *International Tourism Highlights 2020 Edition*, pg. 2, Dostupno na: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422456>, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

U 2017. godini ostvaren je rast od 5% kada je riječ o prihodima, a 3,8% kada je riječ o BDP-u. U 2018. godini ostvarena je ista razina rasta prihoda, a BDP je ostvario rast za 3,5%. Posljednja analizirana godina, 2019. godina, donijela je rast prihoda od 2,5% i BDP-a za 2,8%, što je osjetno smanjenje u usporedbi s prethodnim godinama. U nastavku slijedi grafički prikaz promjene rasta dolazaka turista na međunarodnoj razini i prihoda od turizma za razdoblje od 2017. do 2019. godine (Grafikon 2).

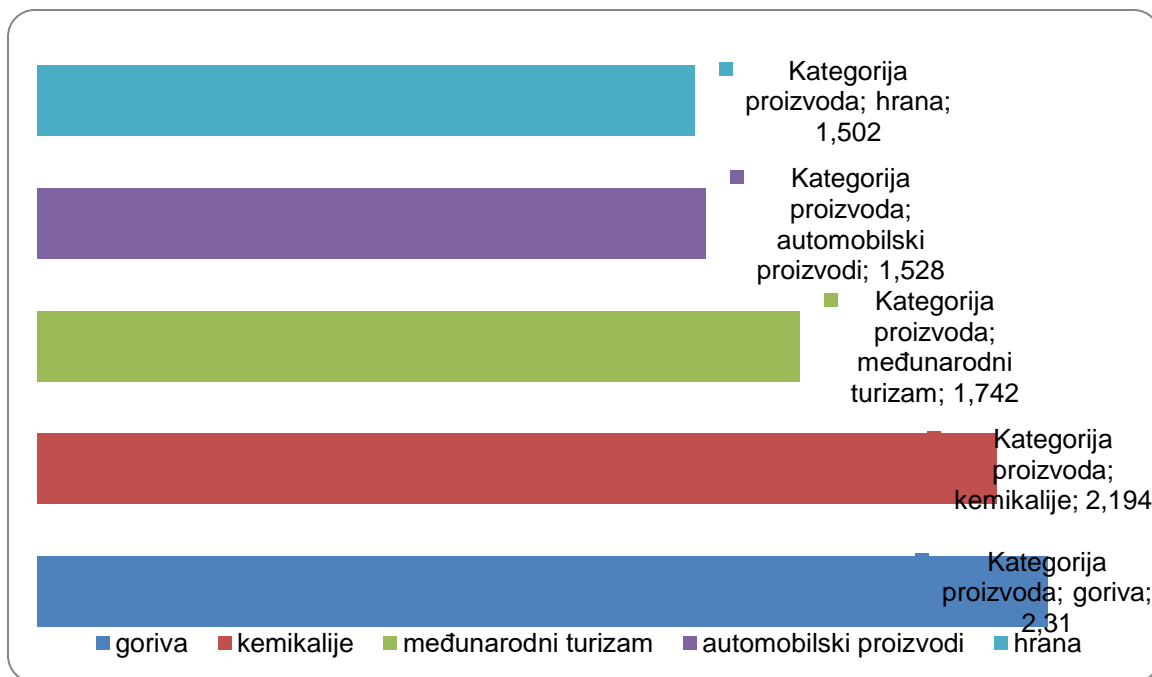
Grafikon 2. Rast međunarodnih dolazaka turista i prihoda od turizma (promjena u %), 2017.-2019.

Izvor: Ibidem, str. 3, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako je najveći rast međunarodnih dolazaka turista i prihoda od turizma ostvaren 2017. godine. Iako je u 2019. ostvareno manje povećanje međunarodnih dolazaka i prihoda od turizma, dolazi se do zaključka kako je sektor turizma snažan i relativno otporan. U nastavku slijedi grafički prikaz zarade izvoza prema kategorijama proizvoda u 2019. godini (Grafikon 3).

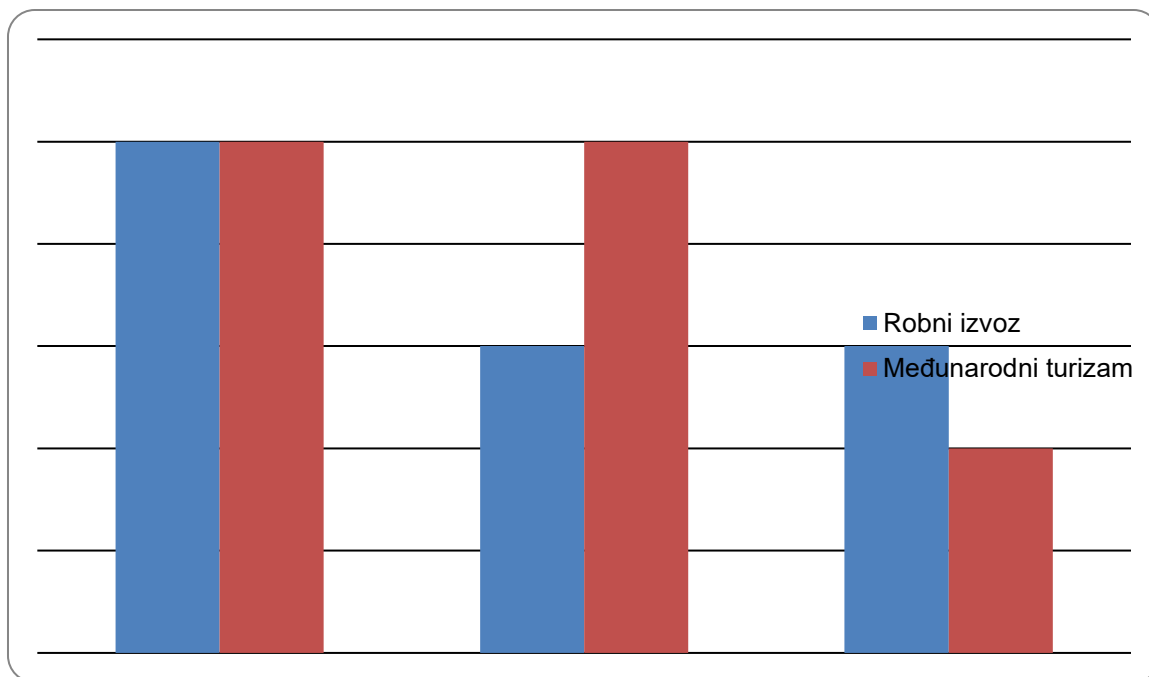
Grafikon 3. Zarada od izvoza prema kategorijama proizvoda (u milijardama USD), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 4, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako se turizam nalazi na trećem mjestu kada je riječ o izvoznim kategorijama, odmah nakon goriva i kemikalija. Nakon turizma slijede automobilski proizvodi i hrana. U nastavku slijedi grafički prikaz promjene prihoda od međunarodnog turizma i robnog izvoza za razdoblje od 2017. do 2019. godine (Grafikon 4).

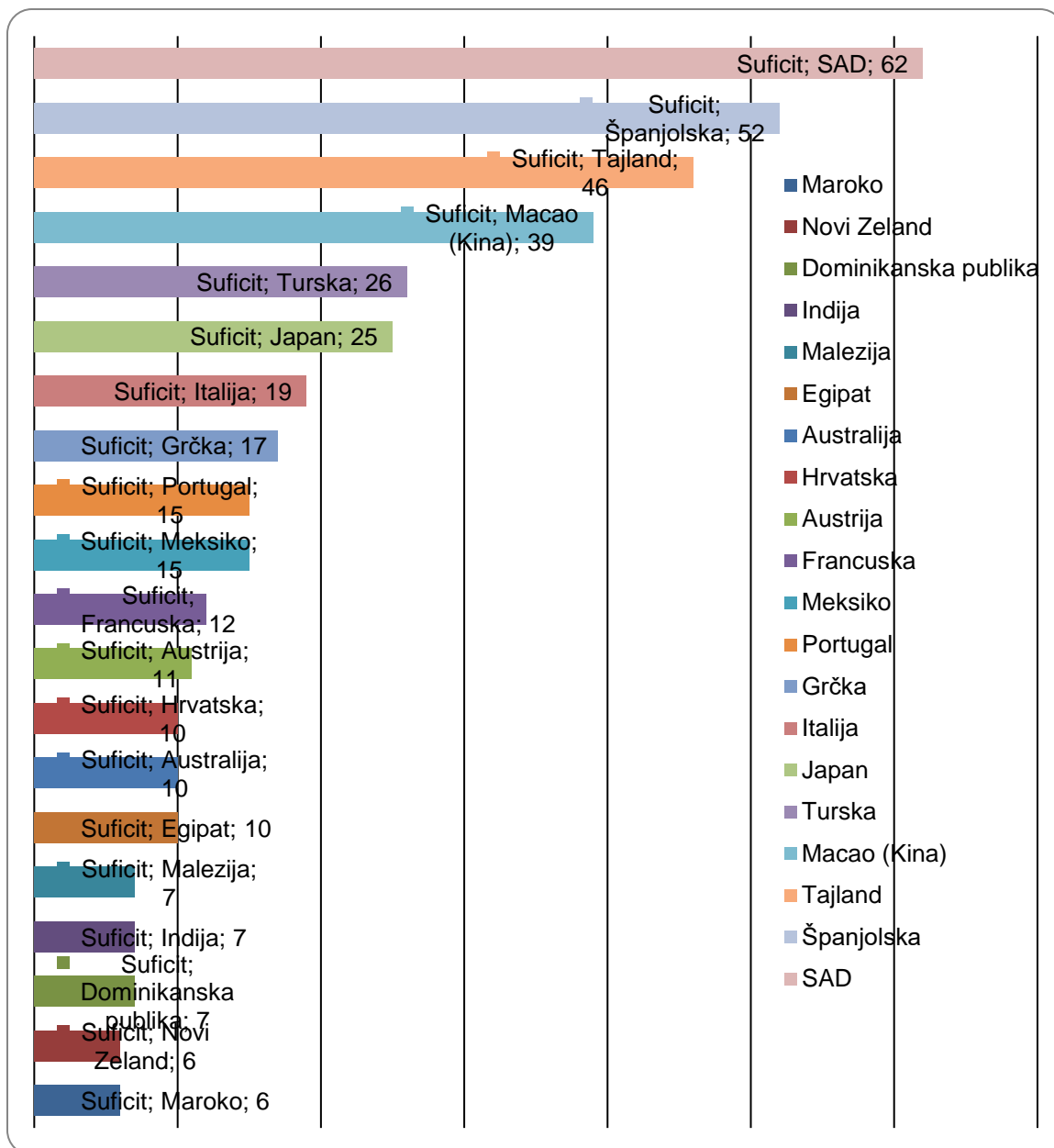
Grafikon 4. Rast prihoda od međunarodnog turizma i robni izvoz (promjena u %), 2017.-2019.

Izvor: Ibidem, str. 4, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu može se zaključiti kako prihodi od međunarodnog turizma rastu brže u odnosu na izvoz robe. U nastavku slijedi grafički prikaz zemalja koje su ostvarile najveći suficit u putovanjima u 2019. godini (Grafikon 5).

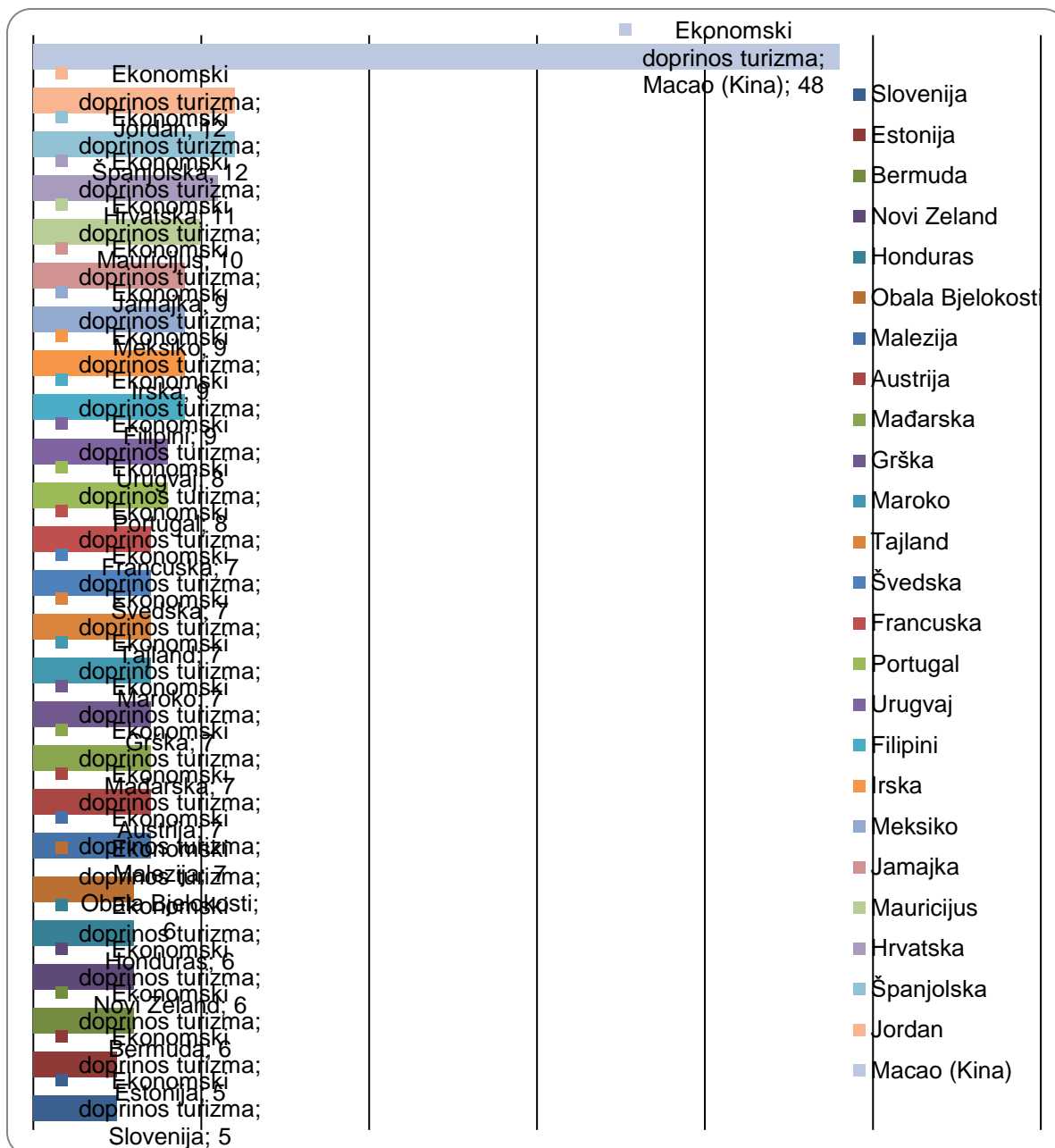
Grafikon 5. Zemlje koje su ostvarile najveći suficit u ravnoteži putovanja (u milijardama USD), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 5, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako se na prvom mjestu nalaze Sjedinjene Američke Države sa 62 milijarde USD. Na drugom mjestu nalazi se Španjolska, a na trećem Tajland. U nastavku slijedi grafički prikaz ekonomskog doprinosa turizma za 2018. godinu (Grafikon 6).

Grafikon 6. Ekonomski doprinos turizma (BDP izravnog turizma kao % ukupnog BDP-a), 2018.

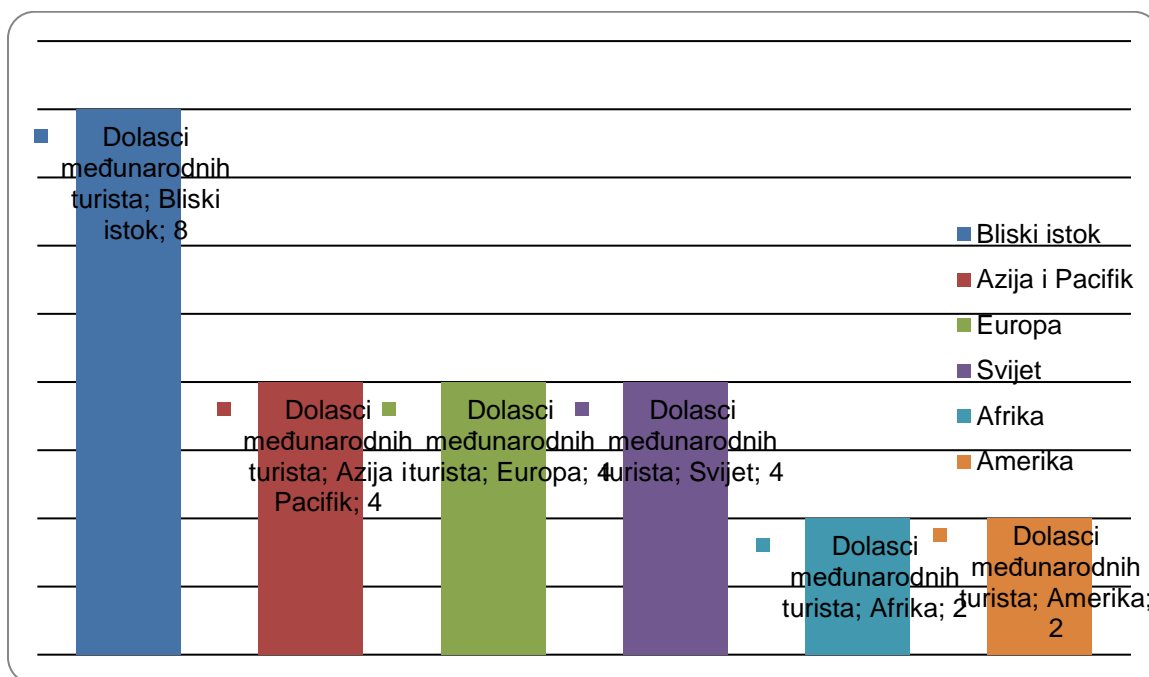

Izvor: ibidem str. 6, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu može se vidjeti kako je najveći udio turizma u BDP-u u 2018. godini ostvario Macao (Kina). Nakon toga, slijede Jordan i Španjolska. Hrvatska se nalazi na visokom 4. mjestu. Iako su napori i ulaganja u turizmu neosporni, autor je

mišljenja kako se Hrvatska u prevelikoj mjeri oslanja na turizam, dok se ostale djelatnosti zanemaruju, odnosno nedovoljno se ulaže u njih. Takav pristup dugoročno nije održiv, odnosno ne može se očekivati kako se razvoj turizma u Hrvatskoj biti održiv. U nastavku slijedi grafički prikaz rasta dolazaka međunarodnih turista prema regijama u 2019. godini (Grafikon 7).

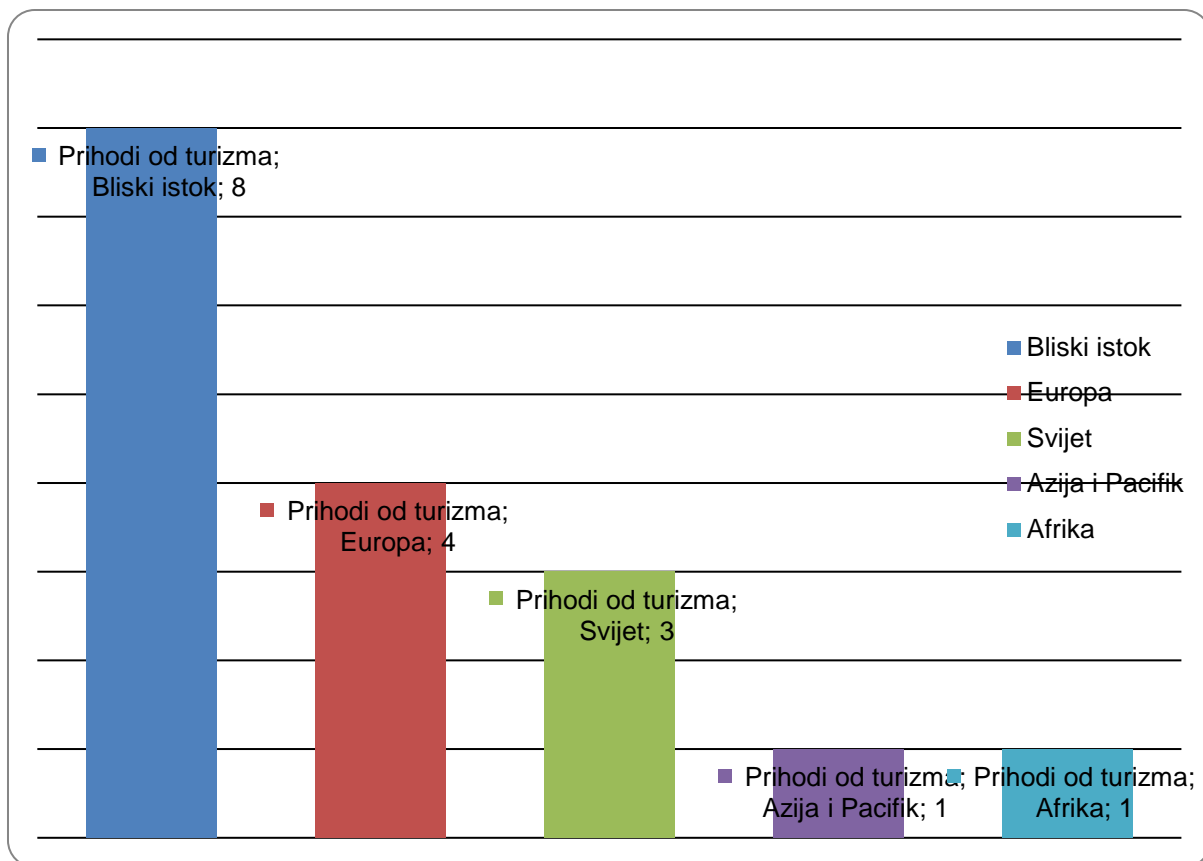
Grafikon 7. Rast dolazaka međunarodnih turista prema regijama (promjena u %), 2019.

Izvor: Ibidem str. 7, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Najveći rast dolazaka u 2019. godini zabilježen je na Bliskom istoku, a potom slijedi Azija i Pacifik, a zatim Europa. U nastavku slijedi grafički prikaz rasta prihoda od međunarodnog turizma prema regijama (Grafikon 8).

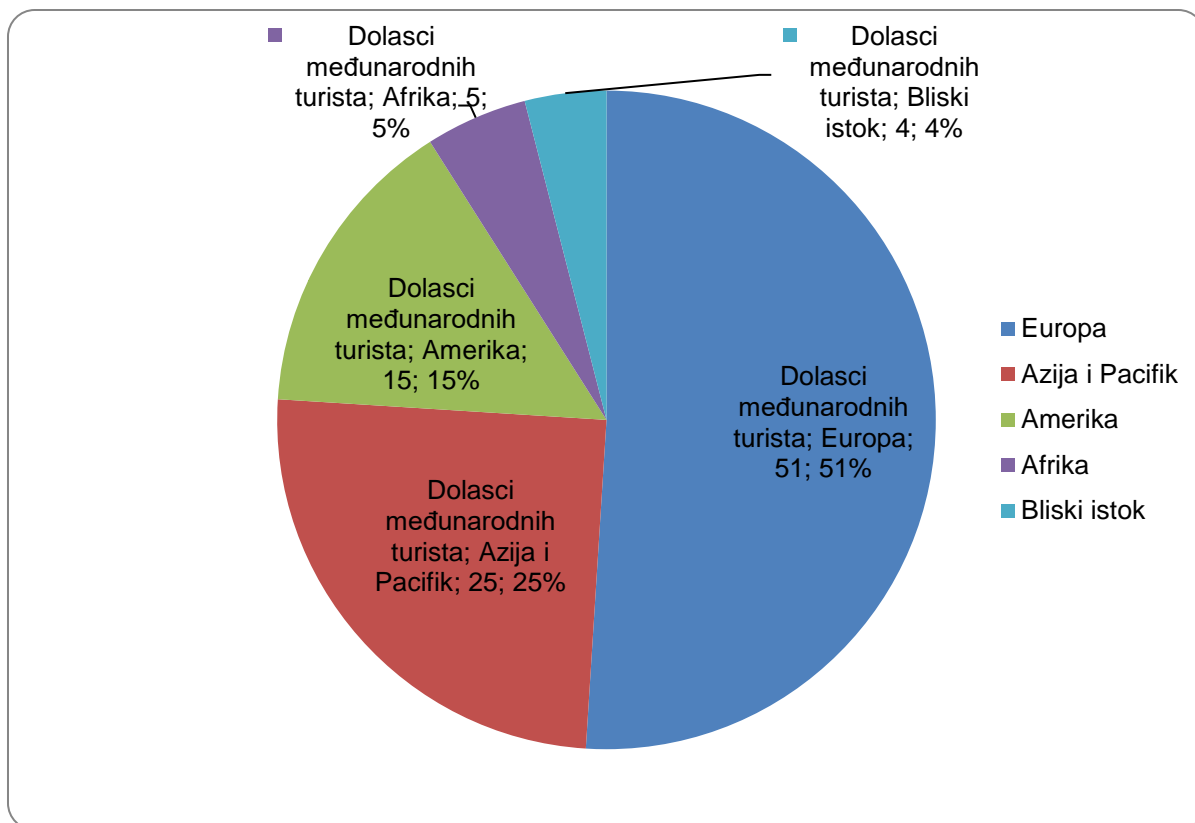
Grafikon 8. Rast prihoda od međunarodnog turizma prema regijama (promjena u %), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 7, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Najveći rast prihoda od turizma ostvarile su regije Bliski istok i Europa. U nastavku slijedi grafički prikaz dolazaka međunarodnih turista po regijama kao postotak udjela u 2019. godini (Grafikon 9).

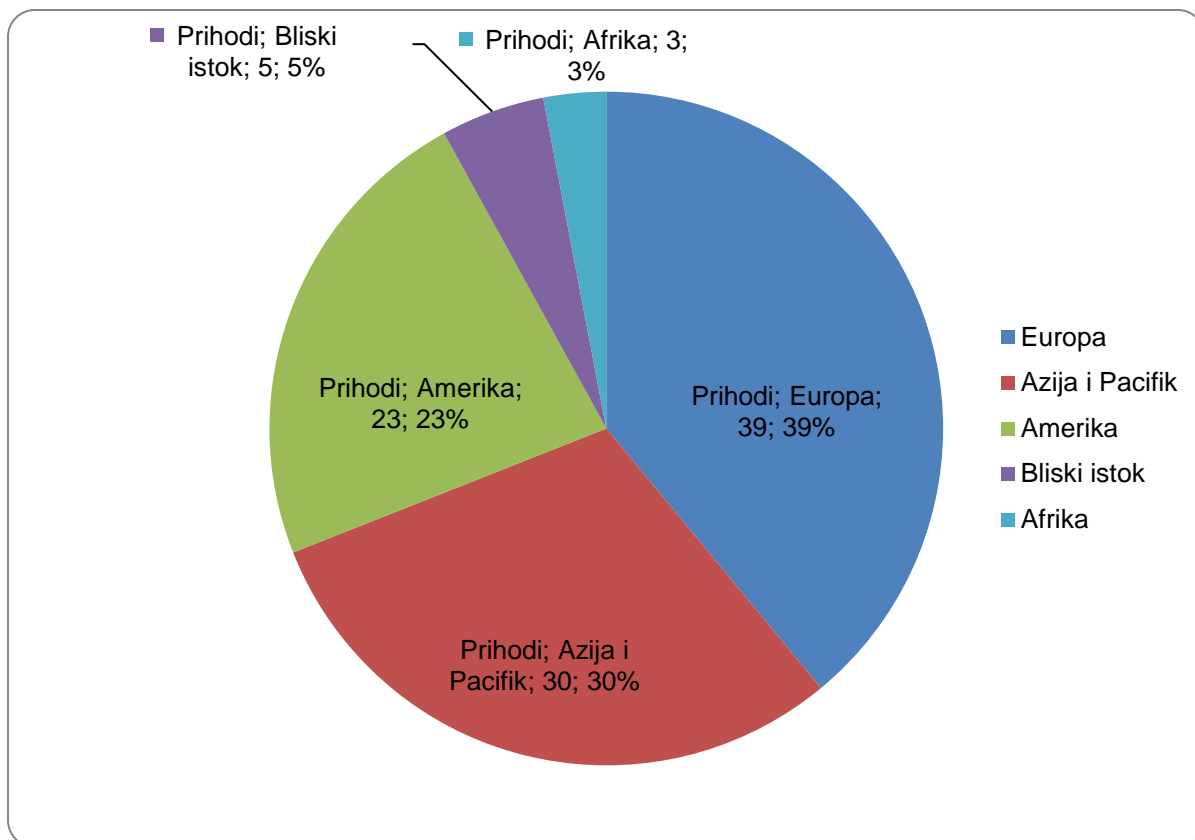
Grafikon 9. Dolasci međunarodnih turista po regijama (% udjela), 2019.

Izvor: Ibidem, str.7, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Najveći broj dolazaka ostvaruje Europa koja sudjeluje s čak 51%. Na posljednjem je mjestu Bliski istok. U nastavku slijedi grafički prikaz prihoda od međunarodnog turizma po regijama u 2019. godini (Grafikon 10).

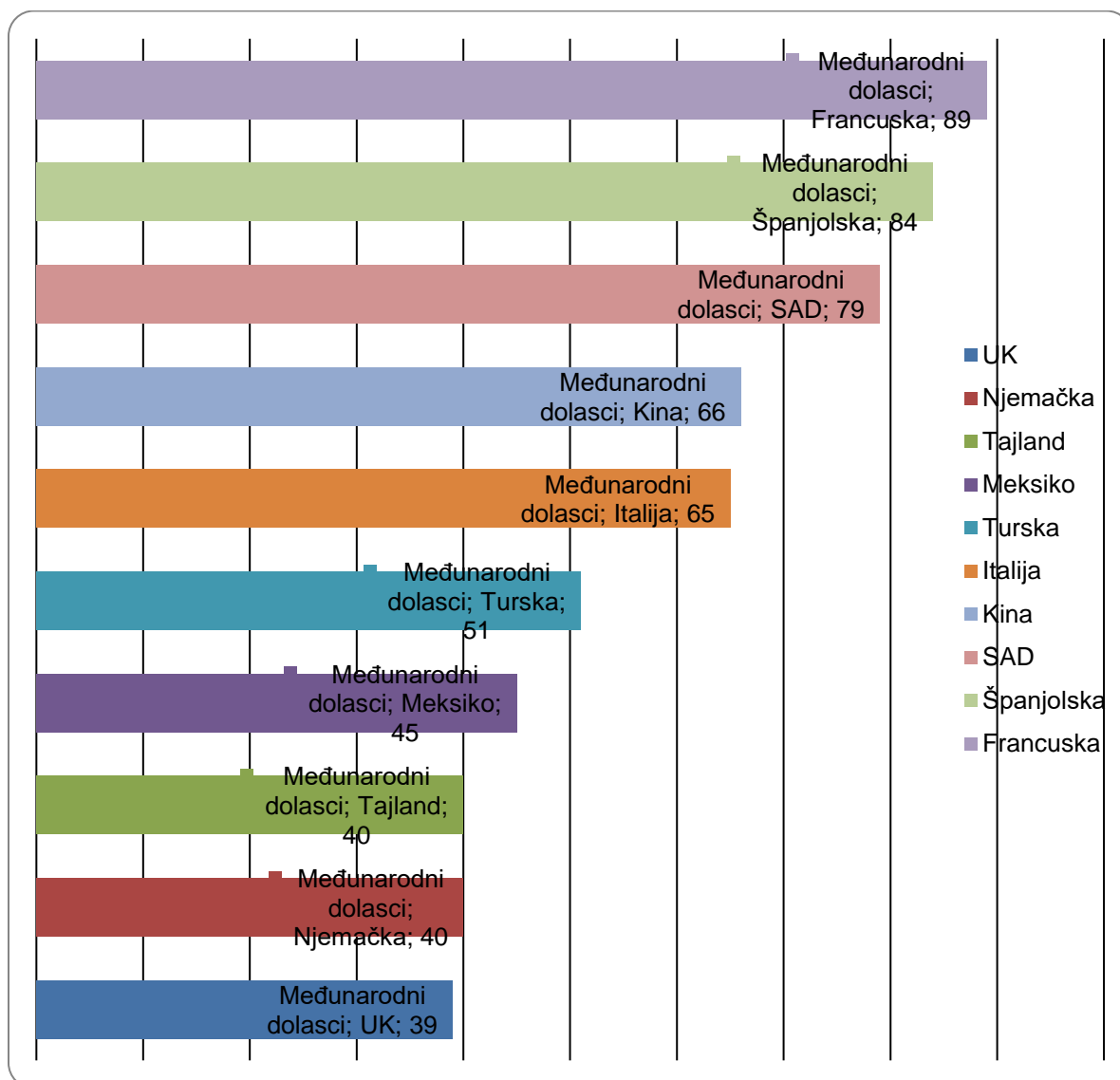
Grafikon 10. Prihodi od međunarodnog turizma po regijama (% udjela), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 8, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako Europa predstavlja 39% međunarodnih prihoda od turizma u 2019. godini. U nastavku slijedi grafički prikaz najboljih 10 destinacija prema međunarodnim dolascima turista u 2019. godini (Grafikon 11).

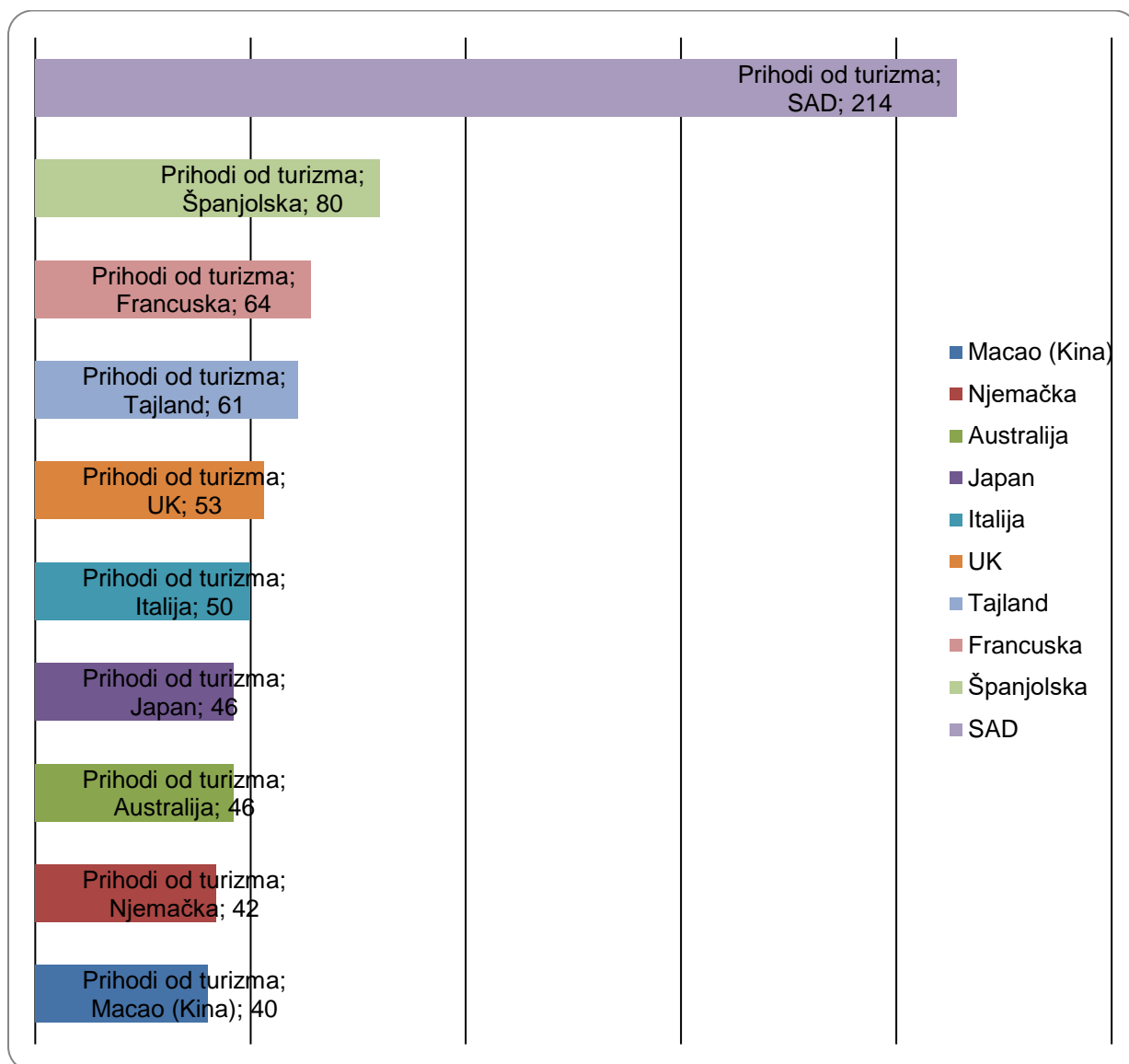
Grafikon 11. Top destinacije prema međunarodnim dolascima turista, (u milijardama USD), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 8, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako je prema međunarodnim dolascima najuspješnija zemlja Francuska. Nakon Francuske, slijede Španjolska i SAD. U nastavku slijedi grafički prikaz najboljih 10 destinacija prema prihodima od turizma u 2019. godini (Grafikon 12).

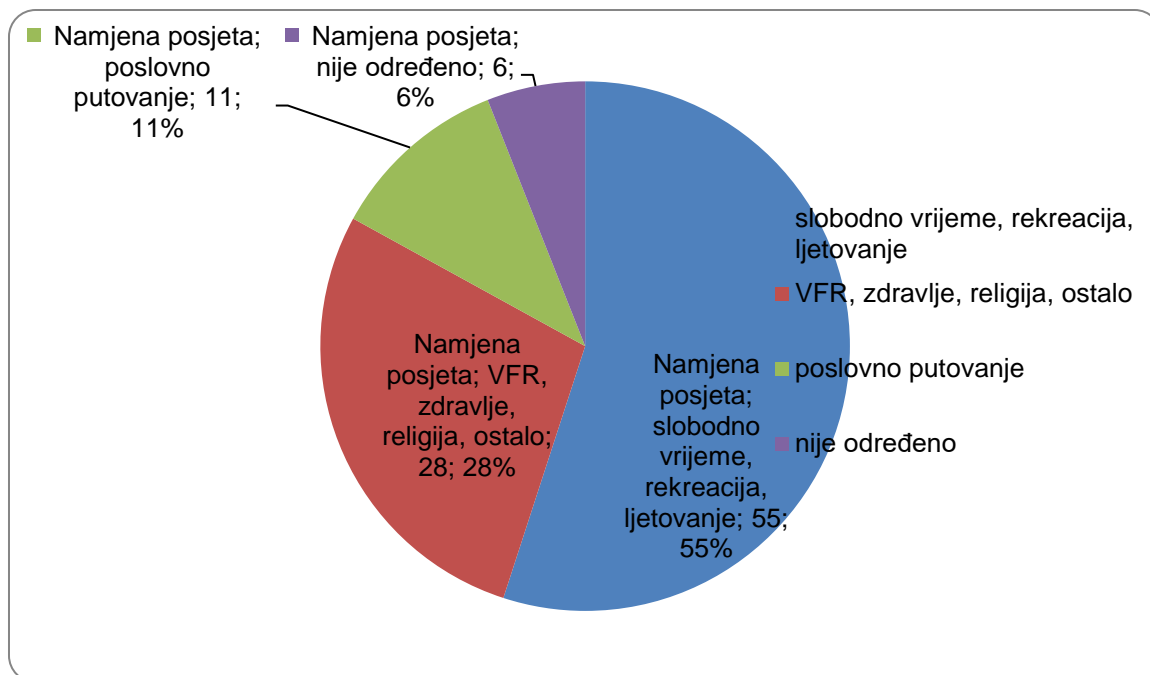
Grafikon 12. Top destinacije prema prihodima od turizma, (u milijardama USD), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 8, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako najviše prihoda od turizma ostvaruje SAD, dok se na 10. mjestu nalazi Macao (Kina). U nastavku slijedi grafički prikaz dolazaka turista prema namjeni posjeta u 2019. godini (Grafikon 13).

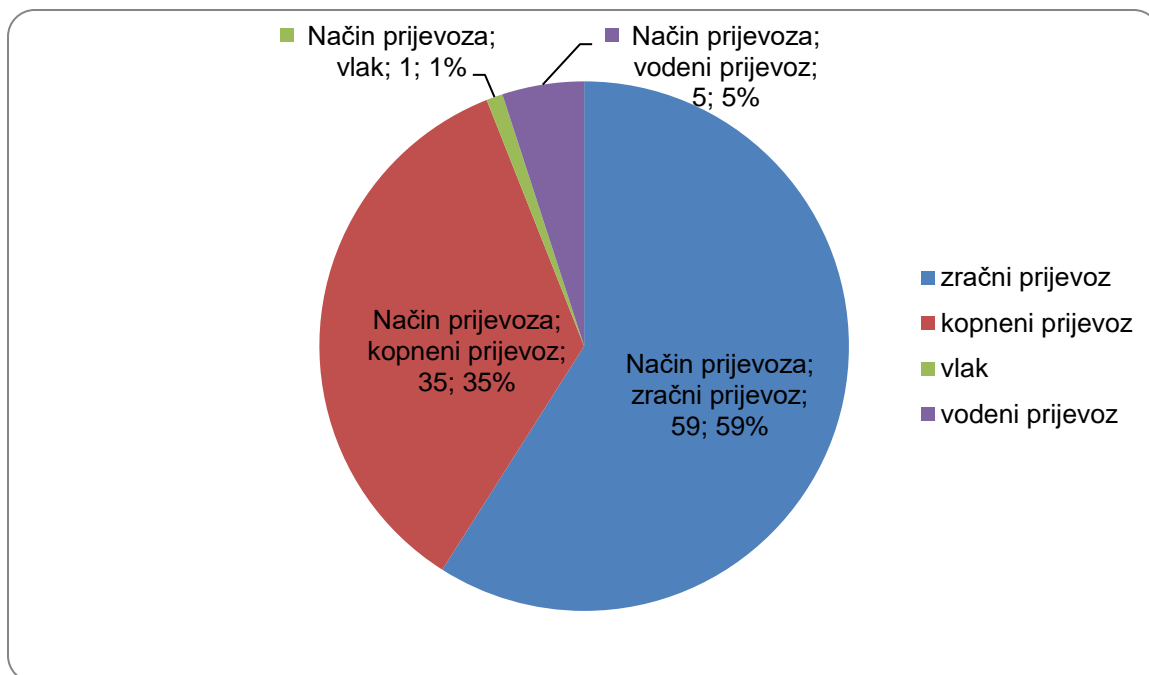
Grafikon 13. Ulazni turizam prema namjeni posjeta (% udjela), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 9, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu jasno se može zaključiti kako je u najvećoj mjeri namjena posjeta slobodno vrijeme, rekreacija i ljetovanje. Nakon toga slijede zdravstveni razlozi, religija i ostalo. Poslovna putovanja nalaze se na trećem mjestu. Autor bi se osvrnuo na sve veći značaj selektivnih oblika turizma. Može se reći kako su suvremeni oblici turizma po mjeri suvremenog turista. Oni su također važni jer su u fokusu istraživanja turisti i prema mišljenju autora to je ispravan način poslovanja u turizmu. Turisti prepoznaju kada djelatnici u turizmu posvećuju pažnju njihovim željama i preferencijama, pa naposljetku to i nagrađuju. Turisti su danas spremni platiti više kako bi dobili uslugu prema svojim željama i potrebama. U nastavku slijedi grafički prikaz dolazaka prema načinu prijevoza u 2019. godini (Grafikon 14).

Grafikon 14. Ulazni turizam prema načinu prijevoza (% udjela), 2019.

Izvor: Ibidem, str. 9, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Što se tiče načina prijevoza, u 2019. godini najviše je korišten zračni prijevoz, a nakon toga slijedi kopneni prijevoz. Vodeni prijevoz i vlak minimalno su se koristili. S pojavom pandemije Covid-19 zračni prijevoz ozbiljno je bio ugrožen pa su se tako zračne kompanije suočile s velikim gubitcima. Ipak, 2021. godina donijela je veliko poboljšanje u odnosu na prethodnu godinu.

Treba imati na umu kako turizam predstavlja važan izvor inozemnih prihoda za mnoge destinacije širom svijeta. Uz to, otvaraju se radna mjesta, promovira poduzetništvo i razvijaju lokalna gospodarstva. Jasno je koliko je turizam značajan na svjetskoj razini. Upravo je zato važno dovesti u vezu turizam i održivi razvoj.

Turizam i održivi razvoj međusobno su povezani i zavisni. "Odgovornost turizma prema održivosti, temelji se na određenim načelima:

- osjetljivost na socijalne, kulturne, moralne i druge koristi za lokalno društvo,
- postojanost turističkih resursa da osiguraju normalni razvoj turizma u dugoročnom razdoblju respektiranje svih vrsta i oblika potreba turista kao i lokalnog stanovništva,
- optimalizacija gospodarskih učinaka za receptivnu zemlju, uz minimalnu kulturnu ili ekološku štetu,

- zadovoljavajući odnos između lokalnog stanovništva i njegove ukupne okoline,
- posebna pozornost prema opterećenju područja ili lokacije,
- osiguranje što većeg sudjelovanja dobrovoljnosti i neprofitnog sektora u turizmu, ali ne zanemarujući odgovarajući gospodarski interes,
- briga o obrazovanju, stručnoj izobrazbi, informaciji, stručnoj izobrazbi, informaciji svih subjekata koji djeluju u turizmu^{.56}

Sva je načela potrebno implementirati kako bi se postignuo održivi razvoj. “Turizam, koji želi biti održiv i uspješan na dugi rok mora u svom planiranju i razvoju uvažavati osnovne postulate održivog razvoja i odgovornog turizma^{.57}

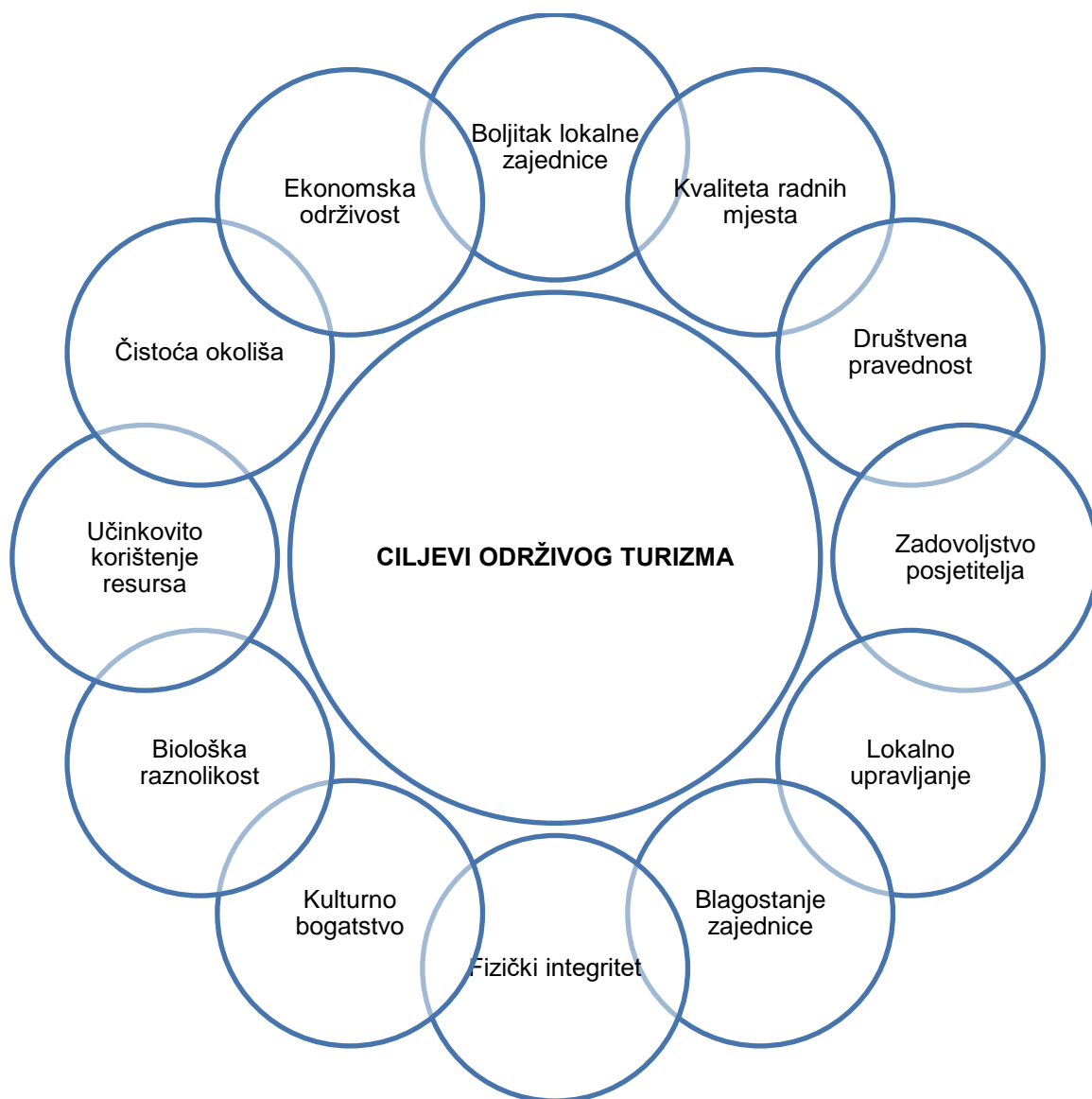
Cilj održivog turizma jest da razvoj donese pozitivno iskustvo za lokalno stanovništvo, turističke kompanije i naravno za same turiste. “Pod održivim razvojem u turizmu podrazumijeva se sposobnost turističke destinacije da ostane u ravnoteži s okruženjem^{.58} Kako bi turizam dugoročno bio uspješan, mora se težiti održivom razvoju kojeg se može kontrolirati. U nastavku slijedi slikovni prikaz ciljeva održivog turizma (Slika 3).

Slika 3. Ciljevi održivog turizma

⁵⁶ Vukonić, B. i Keča, K. (2001): *Turizam i razvoj: pojam, načela, postupci*, Zagreb: Mikrorad. str. 194

⁵⁷ Bučar, K., Škorić, S. i Prebežac, D. (2010): Pravila ponašanja u turizmu i njihov utjecaj na održivi turizam, *Acta turistica*, 22 (2), str. 222, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/70627>, Pristupljeno: 31. srpnja 2021.

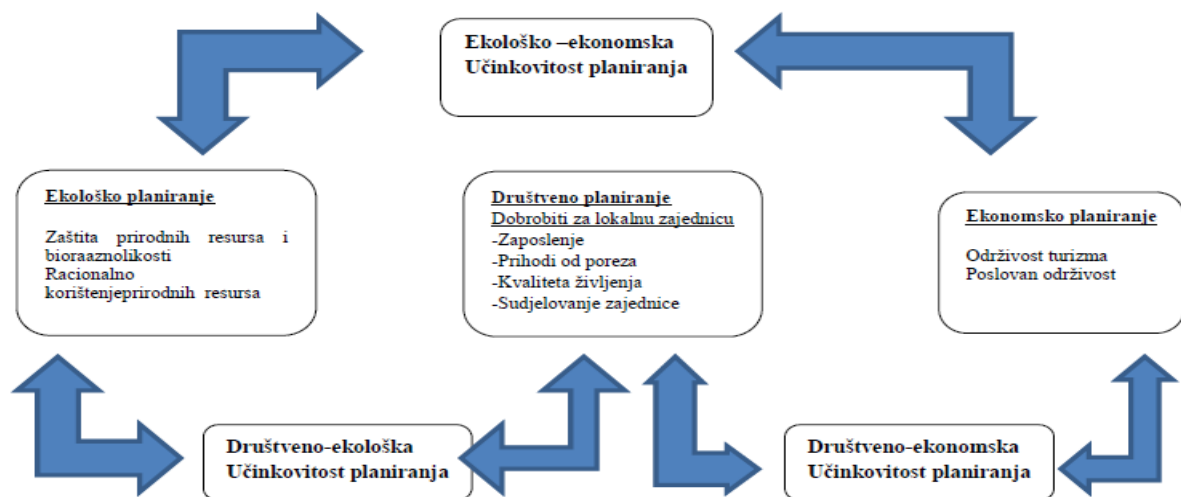
⁵⁸ Ibidem, str. 223-224

Izvor: Održivi turizam.hr, Dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=4534>, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

Kod održivog turizma, važno je temeljito planiranje. U nastavku slijedi slikovni prikaz modela održivog turističkog planiranja (Slika 4).

Slika 4. Model održivog turističkog planiranja

Izvor: Birkić, D. (2016): *Održivi turistički razvoj priobalne destinacije*, doktorski rad, Opatija: Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, str. 50

U modelu održivog turističkog planiranja poželjna je integracija društvenih, ekonomskih, ekoloških, ali i kulturnih i političkih ciljeva razvoja. Model održivog planiranja turizma treba potaknuti ekonomsku održivost, ekološku održivost, tj. zaštitu okoliša i socijalnu jednakost, odnosno sociokulturnu održivost.

4. ODRŽIVO POSLOVANJE

Suvremeni uvjeti poslovanja zahtijevaju od poslovnih organizacija da posluju u skladu s konceptom održivog razvoja. S tim u vezu dovodi se koncept društveno odgovornog poslovanja. Društveno odgovorno poslovanje predstavlja koncept u kojem određena poslovna organizacija pored propisanih obveza implementira brigu za društvo i okoliš u svoje poslovanje. Sve je više poslovnih organizacija koje implementiraju društveno odgovorno poslovanje kao strategiju kojom se žele diferencirati na tržištu. U ovom se poglavlju predstavlja koncept društveno odgovornog poslovanja, predstavljaju kritike konceptu i analizira primjer dobre prakse.

4.1. Društveno odgovorno poslovanje

Društveno odgovorno poslovanje predmet je sve većeg broja istraživanja. "Društveno odgovorno poslovanje (DOP) odnosi se na niz vrijednosti, djelovanja i aktivnosti organizacije koji se fokusiraju i formiraju prema održivom odnosu prema svojim zaposlenicima te zajednici i društvu u kojem djeluju. Organizacije koje inkorporiraju ili utjelovljuju DOP, u svom poslovanju na neki način nadilaze svoj djelokrug, razmatrajući šire društvene okvire u kojima posluju, promišljajući o nadolazećem vremenu te suvremenim društvenim problemima na mikro i makro razini".⁵⁹ Poduzeća svojim izražavanjem socijalne odgovornosti kao i dobrovoljnosti koja se temelji na propisanim zakonskim standardima teže povećanju društvenog razvoja, te poštivanje ljudskih prava i zaštite okoliša. Tako se dolazi do dobrog i transparentnog poslovanja koje rezultira održivošću i kvalitetom.

Prema definiciji, "Društveno odgovorno poslovanje je koncept u kojem poslovni subjekt odlučuje na dobrovoljnoj osnovi doprinositi boljem društvu i čistijem okolišu, u interakciji s ostalim dionicama".⁶⁰

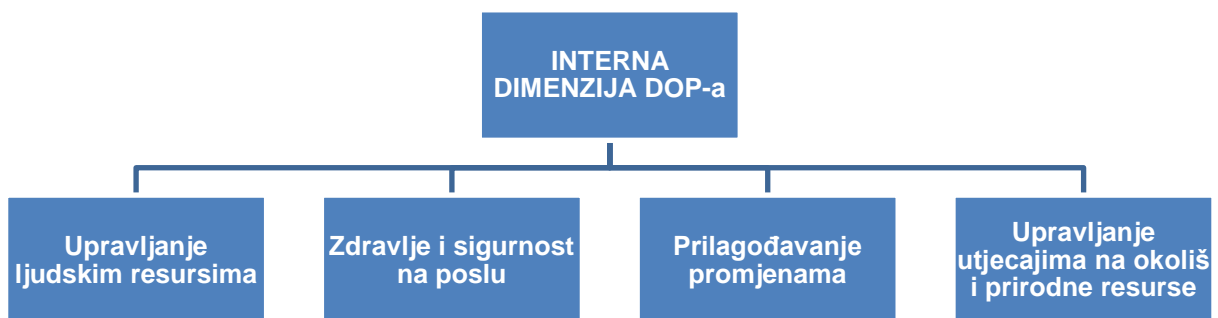
⁵⁹ Quien, M. (2012): Društveno odgovorno poslovanje kao konkurentna prednost: Analiza ciljeva najuspješnijih tvrtki u Hrvatskoj, *Učenje za poduzetništvo*, 2 (1), str. 304, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/130205>, Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.

⁶⁰ Glavočević, A. i Radman-Peša, A. (2013): Društveno odgovorno poslovanje i CRM kao način integriranja društvene odgovornosti u marketinške aktivnosti, *Oeconomica Jadertina*, 3 (1), str. 30, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/114924>, Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.

DOP se očituje kroz odnos prema zaposlenicima, kao i svim dionicima na koje poslovanje ima utjecaj, a to su svi pojedinci, zajednice i/ili organizacije koji sudjeluju u aktivnosti poduzeća. S druge strane, DOP se može definirati kao “koncept svih poduzeća koji u svoje poslovanje integriraju i brigu o društvu, te okolišu, i rade na poboljšanju odnosa sa svim dionicima. Bitno je naglasiti da je DOP utemeljen na dobrovoljnoj osnovi”.⁶¹ Potrošači prepoznaju one koji posluju društveno odgovorno i zbilja to nagrađuju. Poduzeća trebaju shvatiti važnost društveno odgovornog poslovanja ako žele biti konkurentni, a i poslovati na međunarodnom tržištu.

Dimenzije društvenog poslovanja mogu se podijeliti na internu i eksternu dimenziju. Interna dimenzija DOP-a odnosi se na područja unutar poduzeća (Slika 5).

Slika 5. Interna dimenzija DOP-a

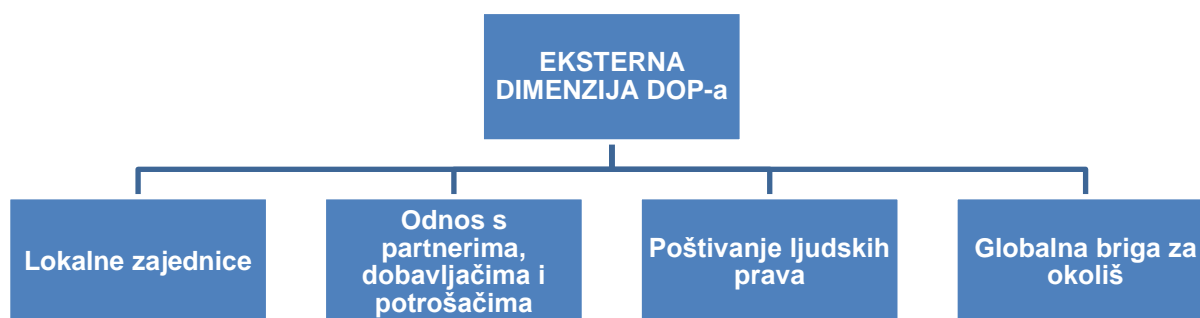

Izvor: izrada autora prema: Odras.hr, Dostupno na: <http://www.odraz.hr/media/21845/dop.pdf>,
Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Pored interne dimenzije, postoji i eksterna dimenzija DOP-a. U nastavku slijedi slikovni prikaz eksterne dimenzije DOP-a (Slika 6).

⁶¹ Škrtić, M. (2006): *Osnove poduzetništva i menadžmenta*, Karlovac: Veleučilište u Karlovcu, str. 24

Slika 6. Eksterna dimenzija DOP-a

Izvor: izrada autora prema: Odraz.hr, Dostupno na: <http://www.odraz.hr/media/21845/dop.pdf>,
Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Ono što bi autor posebno istaknuo jesu lokalne zajednice. Lokalna zajednica može se definirati kao živi organizam koju čini skupina ljudi koji dijele zajedničke karakteristike u određenom prirodnom kontekstu. Suradnjom poduzeća i lokalne zajednice jača socijalni kapital.

Iako se društveno odgovorno poslovanje promiče kao pozitivan koncept, ipak ima svoje kritičare. Jedan od istaknutijih kritičara je Peter Frankental. On je zaposlenik Amnesty Internationala i koncept društveno odgovornog poslovanja smatra paradoksom. Prema njegovu mišljenju, društveno odgovorno poslovanje nema znatnu ulogu u tržišnoj vrijednosti poduzeća. Ono što Frankental koristi kao argumente jest to da društveno odgovorno poslovanje nema preciznu definiciju i skup mjera. Također, ne postoji sustav kontrole, kako unutarnje, tako i vanjske. Frankental je mišljenja kako je potrebno koncept ugraditi u korporativnu regulativu kako bi bio priznat te da se moraju uključiti svi dionici poduzeća i uspostaviti mehanizmi za njegovu provjeru. Pored toga, navodi kako je paradoksalno kako niti jedan menadžer neće priznati da ima poslovni subjekt koji nije društveno odgovoran, a preduvjet za uspjeh društveno odgovornog poslovanja leži upravo u tome da poslovni subjekt uoči i prihvati svoje pogreške i negativne učinke.

Elementi društveno odgovornog poslovanja jesu između ostalog samokritičnost i otvorenost, pa je tako nepriznavanje pogreška i negativnih učinaka ogromna prepreka implementaciji društveno odgovornog poslovanja. Također, Frankental ističe kako se uglavnom odjel društveno odgovornog poslovanja nalazi unutar odjela za korporativne komunikacije i odnose s javnošću. To govori o tome kako je pozicioniran koncept društveno odgovornog poslovanja u poduzećima. Poduzeća koja posluju društveno odgovorno i imaju za cilj doprinosti društvu i zajednici, nemaju potrebu javno izvještavati o tome.

“Globalna ekonomija, iz dana u dan, ukazuje na važnost promjene dosadašnjeg načina poslovanja poduzeća kao i na činjenicu drugačijeg pristupa društvu u cjelini. Društveno odgovorno poslovanje predstavlja poveznicu između poslovnog svijeta i društva u kojem djeluje. Ta međuovisnost te svijest o neodvojivosti utjecala je na promjenu u promišljanju poslovanja koja je fokus s profita, veličine poduzeća i zatvorenosti prema okolini usmjerila prema održivosti, suradnji i zajedničkom djelovanju koji donose koristi za sve sudionike”.⁶² Iako mnoga poduzeća i velike kompanije ističu redovito kako posluju društveno odgovorno, pitanje je posluju li doista tako. Poslovati društveno odgovorno nije uvijek lagano, međutim donosi mnoge koristi kako za poduzeće, tako i zajednicu u kojoj ono djeluje. Na koncept društveno odgovornog poslovanja, prema mišljenju autora ipak treba gledati kao na investiciju, a ne trošak.

4.2. Primjer dobre prakse: Valamar Riviera d.d.

Jedno od turističkih poduzeća koje je visoko pozicionirano na tržištu i prepoznato kao ono koje promovira koncept društvene odgovornosti je Valamar Riviera d.d.

⁶² Stojanović, S. i Milinković, K. (2014): Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj, *Zbornik radova sa prve znanstveno - stručne konferencije Feder Rocco*, str. 15, Dostupno na: http://bitly.com/dopuhr_federrocco, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

4.2.1. Strateške odrednice poduzeća Valamar Riviera d.d.

Valamar Riviera je vodeća hrvatska turistička kompanija. Smještajni objekti nalaze se u Istri, Krku, Rabu i Hvaru, Makarskoj i Dubrovniku. Osim toga, kompanija je prisutna u Obertauernu u Austriji.⁶³ U nastavku slijedi slikovni prikaz brendova poduzeća (Slika 7).

Slika 7. Brendovi Valamar Riviera d.d.

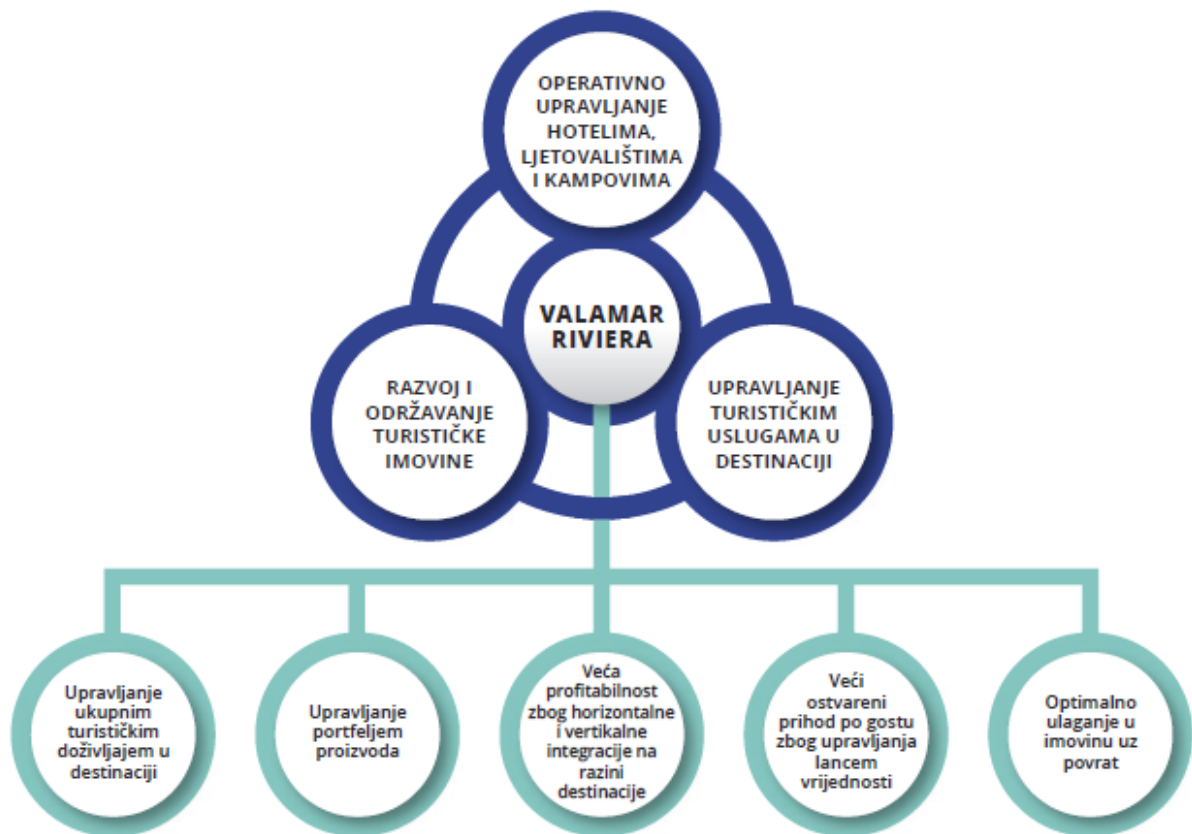
Izvor: Valamar Riviera.com, Dostupno na: <https://valamar-riviera.com/hr/brendovi-i-portfeli/>,
Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.

Vizija je poduzeća pružiti savršen odmor, svaki dan, svakom gostu. S druge strane, misija je poduzeća zaposlenike i goste stavljati na prvo mjesto i stvarati novu vrijednost za sve dionike.⁶⁴ U nastavku slijedi slikovni prikaz poslovnog modela Valamar Riviere d.d. (Slika 8).

⁶³ Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d. 2021, str. 6, Dostupno na: <https://valamar-riviera.com/hr/naslovnica/>, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

⁶⁴ Ibidem, str. 14

Slika 8. Poslovni model Valamar Riviere d.d.

Izvor: Ibidem, str. 18

Temeljne vrijednosti poduzeća su: (1) gostoljubivost, (2) ambicioznost, (3) odgovornost, (4) inovativnost i (5) ponos.⁶⁵ U nastavku slijedi tablični prikaz brendova i portfelja Valamar Riviere d.d. (Tablica 1).

⁶⁵ Ibidem, str. 15

Tablica 1. Brendovi i portfelj Valamar Riviere d.d.

Brend	Smještajne jed.	Destinacije
Valamar Collection	1.261	Otok Rab, Dubrovnik, Poreč, Rabac
Valamar Hotels & Resorts	3.964	Poreč, Rabac, otok Krk, otok Rab, Dubrovnik, Makarska, Austrija
[PLACES] by Valamar	179	Otok Hvar
Sunny by Valamar	3.888	Poreč, Rabac, otok Krk, otok Rab, Dubrovnik, Makarska, otok Hvar
Ukupno hoteli i ljetovališta	9.292	42,4%
Camping Adriatic by Valamar - Premium Resorts	5.352	Poreč, otok Krk, otok Rab
Camping Adriatic by Valamar - Resorts	4.555	Poreč, Rabac, otok Krk, otok Rab
Camping Adriatic by Valamar - Sunny	1.650	Rabac, Poreč, Pula, otok Krk, Dubrovnik
Ukupno kamping ljetovališta	11.557	52,7%
Ukupno VALAMAR RIVIERA	21.923	100%
Valamar Riviera - Non Commercial	1.074	4,9%
Valamar Riviera - Commercial	20.849	95,1%

Izvor: Ibidem, Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.

Svi su brendovi pridonijeli razvoju poduzeća Valamar Riviera i ostvarenju uspješnosti poduzeća.

4.2.2. Financijski pokazatelji Valamar Riviera d.d.

“Valamar Grupa je ostvarila 2,3 milijuna noćenja u 2021. godini⁶⁶ koju je obilježila kriza u turizmu. U nastavku slijedi tablični prikaz ključnih pokazatelja poslovanja Valamar Riviere u razdoblju od 2018. do 2020. godine (Tablica 2).

Tablica 2. Ključni pokazatelji Valamar Riviere d.d., 2018.-2020.

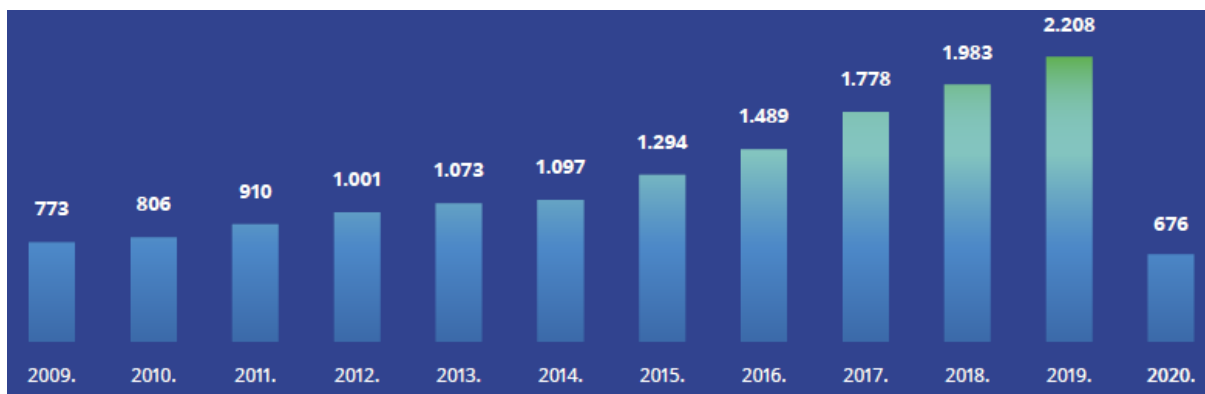
⁶⁶ Ibidem, str. 3

	2018.	2019.	2019./2018.	2019.	2020.	2020./2019.
Ukupni prihodi (mlrd. HRK)	2,02	2,2	10%	2,2	0,7	-69%
EBITDA (mil. HRK)	693,2	769	11%	769,0	103	-87%
Neto dug	3,1	2,9	-6%	2,9	22,6	679%
Zaposlenici (visoka sezona)	6.739	7.068	5%	7.068	4.447	-37%
Kapitalna ulaganja (mil. HRK)	703,6	954,6	36%	954,6	595,9	-38%
Gosti	1.077.697	1.179.832	9%	1.179.832	345.347,0	-71%
Kreveti	58.023	58.216	0,30%	58.216	58.492	0%
Noćenja	6.459.734	6.775.709	5%	6.775.709	2.279.215	-66%
Broj smještajnih jedinica	21.371	21.266	-0,50%	21.266	21.247	0%
Vrijednost dugotrajne imovine (mlrd. HRK)	5,3	5,9	11%	5,9	6,1	4%
Tržišna kapitalizacija na dan 31.12. (mlrd. HRK)	4,5	4,7	6%	4,7	3,7	-23%
Dioničari	21.759	21.164	-3%	21.164	21.100	0%

Izvor: Ibidem, str. 10, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Prema tabličnom prikazu može se zaključiti kako je ostvaren pad u 2020. godini što je i sasvim očekivano s obzirom na pandemiju Covid-19. Ipak, treba istaknuti kako se prema pokazateljima iz 2020. godine može reći kako je poduzeće uspješno odgovorilo na izazove i suočavalo se s promjenama na tržištu. U nastavku slijedi grafički prikaz poslovnih prihoda Valamar Riviere d.d. u razdoblju od 2009. do 2020. godine (Grafikon 15).

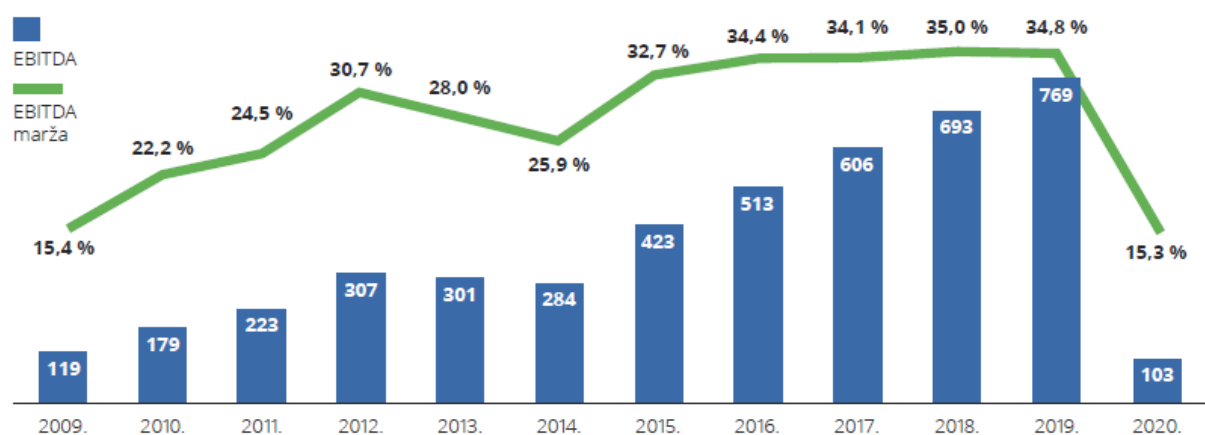
Grafikon 15. Poslovni prihodi Valamar Riviere d.d., 2009.-2020. (mil. HRK)

Izvor: Ibidem, str. 11, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

U razdoblju od 2009. do 2019. godine vidljiv je kontinuirani trend rasta prihoda, dok je u 2020. godini vidljiv osjetni pad prihoda. Ipak, poslovanje je ostvarilo zadovoljavajuće prihode s obzirom na okolnosti zahvaljujući pandemiji Covid-19. U nastavku slijedi grafički prikaz operativne učinkovitosti Valamar Riviere za razdoblje od 2009. do 2020. godine (Grafikon 16).

Grafikon 16. Operativna učinkovitost Valamar Riviere d.d., 2009.-2020. (mil. HRK)

Izvor: Ibidem, str. 35, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Isto kao što je slučaj s prihodima, vidljiv je osjetni pad EBITDA i EBITDA marže što nimalo ne iznenađuje. Iako se čini da će sezona 2021. biti nešto povoljnija, prave će se posljedice uvidjeti možda tek u budućnosti.

4.2.3. Društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Poduzeće Valamar Riviera prepoznato je kao poduzeće koje posluje društveno odgovorno. U nastavku slijedi tablični prikaz društveno odgovornih aktivnosti poduzeća Valamar Riviera d.d. (Tablica 3).

Tablica 3. Društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.

Valamar Riviera d.d.	
EKONOMSKA ODRŽIVOST	<ul style="list-style-type: none"> visoki poslovni rezultati spremni za promjene razvijanje i održavanje turističke imovine, operativno upravljanje hotelima, kampovima i ljetovalištima i vođenje destinacijskog menadžmenta
UKLJUČENOST DOP-a U POSLOVNU STRATEGIJU	<ul style="list-style-type: none"> vodeće mjesto u područjima održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja s ciljem unapređivanja hrvatskog turizma
RADNA OKOLINA	<ul style="list-style-type: none"> Vlastita Valamar akademija Certifikat Poslodavac Partner
ZAŠTITA OKOLIŠA	<ul style="list-style-type: none"> sustav upravljanja okolišem sustav upravljanja kvalitetom HACCP sustav prema normi Codex Alimentarius podupiru rad Plavog svijeta – Instituta za istraživanje i zaštitu mora projekt „meetINblue” - sudjelovanje u zaštiti jadranskih dupina programi: „Čuvajmo Jadransko more”, „Čuvajmo okoliš u kojem poslujemo i živimo”, „Čuvajmo prirodne ljepote”
TRŽIŠNI ODNOSI	<ul style="list-style-type: none"> nagrada za najbolje odnose s investitorima dionica Valamar Rivijere proglašena je četvrti put za redom dionicom godine prema izboru javnosti stalno podizanje usluge na višu razinu
ODNOSI SA ZAJEDNICOM	<ul style="list-style-type: none"> program “Tisuću dana na Jadranskom moru” u okviru kojeg se podupiru projekti

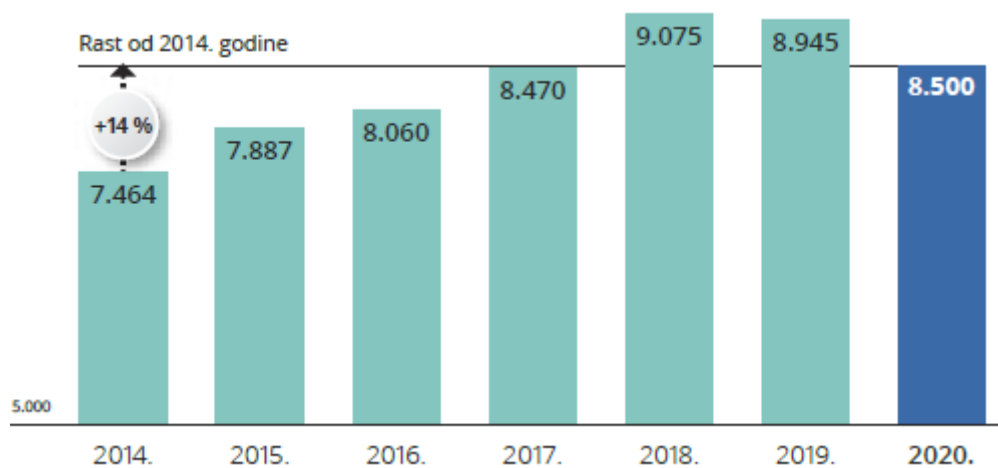
	<p>za rad s djecom bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djecom iz obitelji slabijeg imovinskog stanja, te djecom s posebnim potrebama – besplatno ljetovanje u svojim hotelima, kampovima i ljetovalištima</p> <ul style="list-style-type: none"> • program “Veliko srce Valamara“ kontinuirano podupire udruge i inicijative u lokalnoj zajednici koje se bave brigom o najugroženijim i najpotrebitijim slojevima društva • “Valamar Riviera 3. dob”
--	---

Izvor: izrada autora prema: Valamar Riviera.com, Dostupno na: <https://valamar-riviera.com/hr/>, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Dioničko društvo Valamar Riviera posluje društveno odgovorno, što se može vidjeti kroz razne programe koje provode i u koje ulažu. Potpora su zajednici, posebice lokalnoj.

Nadalje, što se tiče zaposlenika, unatoč otežanim uvjetima rada u 2020. godini uslijed pandemije, Valamar je zauzeo 6. mjesto na ljestvici top poslodavaca u Hrvatskoj. Time su ostvariti jedno mjesto više u odnosu na 2019. godinu. U nastavku slijedi grafički prikaz rasta prosječne bruto plaće u 2020. godini u odnosu na 2014. godinu (Grafikon 17).

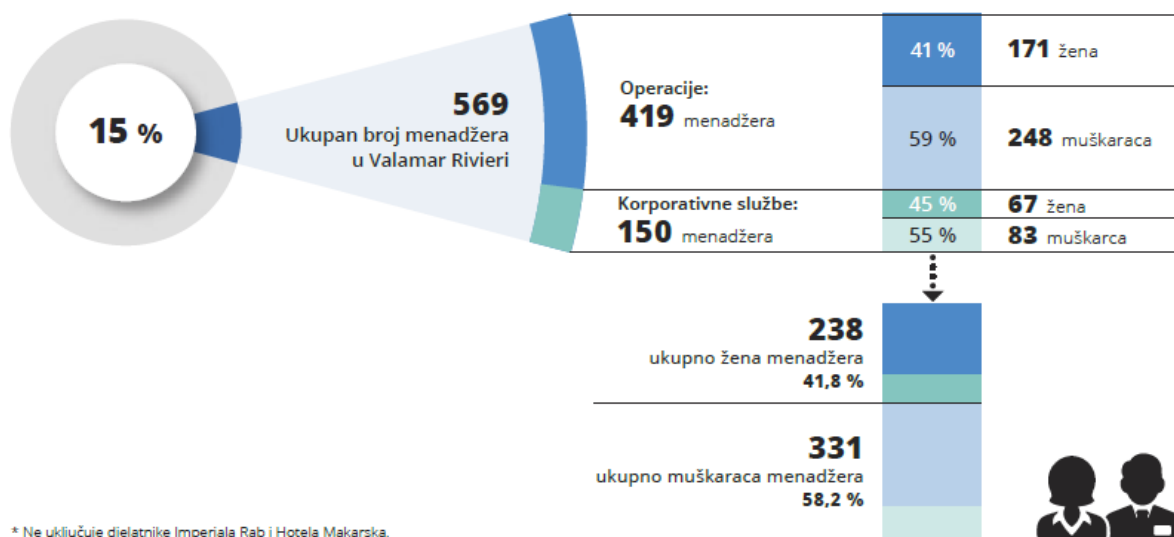
Grafikon 17. Rast prosječne bruto 1 plaće Valamar Riviere d.d. u 2020. u odnosu na 2014.

Izvor: Ibidem, str. 52, Dostupno na: <https://valamar-riviera.com/hr/naslovnica/>, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako rast od 2014. godine za bruto 1 plaću iznosi 14%. U nastavku slijedi grafički prikaz udjela broja menadžera u ukupnom broju zaposlenika Valamar Riviere u 2020. godini (Grafikon 18).

Grafikon 18. Udio broja menadžera u ukupnom broju zaposlenika Valamar Riviere d.d., 2020.

Izvor: Ibidem, str. 52, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

U 2020. godini smanjio se broj menadžera za 14. Prema grafičkom prikazu vidljivo je kako je ipak veći udio muškaraca u odnosu na žene. U nastavku slijede tablični prikazi prosječnog broja stalnih zaposlenika u 2020. godini (Tablica 4) i struktura zaposlenika u odnosu na vrstu ugovora (Tablica 5).

Tablica 4. Prosječan broj stalnih zaposlenika Valamar Riviere d.d., 2020.

	M	Ž	Ukupno	Stalni zaposlenici	Stopa fluktuacije
Baška	2	6	8	89	9%
Dubrovnik	9	9	18	323	6%
Krk	2	5	7	78	9%
Poreč	26	40	66	921	7%
Rabac	5	5	10	275	4%
Rab	8	8	16	224	7%
Makarska	4	3	7	113	6%
UKUPNO	56	76	132	2023	7%

Izvor: Ibidem, str. 53, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Tablica 5. Struktura zaposlenika u odnosu na vrstu ugovora za Valamar Rivieru i Imperial Rivieru, 2012. i 2020.

	31.7.2020.	31.8.2012.	Razlika 2020-2012	% rasta
Rad na neodređeno vrijeme	2023	1087	936	86%
Ugovor za stalne sezonske poslove	1033	131	902	689%
Sezonci	1042	1709	-667	-39%
Rad na određeno vrijeme/ostalo	226	62	164	265%
Studenti i učenički ugovor	123	474	-351	-74%
UKUPNO	4447	3463	984	28%

Izvor: Ibidem, str. 53, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

U promatranom razdoblju struktura zaposlenika u odnosu na vrstu ugovora ostvarila je ukupan rast od 28%. Kako je ranije navedeno, Valamar je zauzeo visoko 6. mjesto za top poslodavca u Hrvatskoj. U posljednje tri godine nalaze se u top 20 poslodavaca.⁶⁷

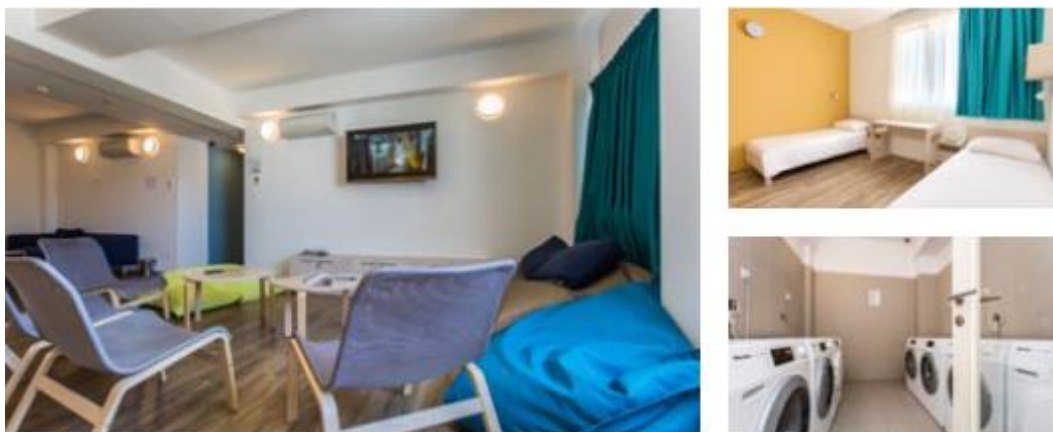
⁶⁷ Ibidem, str. 50

Od samog početka poslovanja, temeljni je cilj poduzeća ulaganje u zaposlenike, kako stalne, tako i sezonske. U travnju 2020. godine pokrenuli su program pod nazivom „Pauza, Restart“ kako bi očuvali radna mjesta s obzirom na turbulentnost na poslovnom tržištu koja je uslijedila zahvaljujući pandemiji Covid-19.⁶⁸ U tome su i uspjeli, što je izuzetno motivirajuće za zaposlenike. Zaposlenici su na ovaj način uvidjeli kako su doista važni poduzeću te da će menadžment poduzeti sve kako bi zadržali svi svoja radna mjesta. To je svakako velika vrijednost ovog poduzeća zbog koje svakako ostvaruju konkurentsku prednost na tržištu.

Uz navedeni program, nastavili su s projektom „Moji benefiti“. Navedeni je projekt vrlo atraktivan jer osigurava zaposlenicima kako materijalne, tako i nematerijalne nagrade. Iako su materijalne nagrade svakako primamljive, ne smije se zanemariti uloga i važnost nematerijalnih nagrada, koje su pojedincima mnogo važnije od materijalnih. Kako bi se zaposlenicima ostvarila mogućnost za pogodnosti projekta, moraju imati ValamArtist karticu. Kartica se dobiva prilikom zapošljavanja. Popusti i benefiti su vrlo šaroliki i pokrivaju različite aspekte. Neke od usluga jesu: zdravstvene usluge, frizerske usluge, oftalmološke usluge i dr. Osim toga, ostvaruju popuste na razne edukacije, ulaznice i sl. Također, zaposlenicima je omogućen i povoljniji smještaj u Valamarovim objektima, a za zaposlenike koji dolaze iz drugih krajeva, Valamar nudi kuću Valamar (Slika 9).

Slika 9. Kuća Valamar

⁶⁸ Ibidem, str. 51

Izvor: Ibidem, str. 58, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.

Zaposlenicima iz drugih krajeva nudi se luksuzan smještaj i obroci. Pored navedenog, za zaposlenike je omogućen i popust na ugostiteljske usluge u objektima Valamar. Velika je prednost što zaposlenici mogu ostvariti i povoljnije uvjete kreditiranja i bankarskih usluga kod banaka partnera.⁶⁹

Autor posebno želi istaknuti kako su apsolutno “svi zaposlenici uključeni u godišnje procjenjivanje učinka i potencijala”.⁷⁰ Nadalje, kompanija je u prethodnoj godini stipendirala čak 243 učenika.⁷¹ Tako motiviraju i učenike i pripremaju ih za tržište rada. Nadalje, što se tiče programa, u 2019. godini je pokrenut program V-LEAD. To je “interni razvojni program stručnog usavršavanja za buduće voditelje/direktore PC-a ili sektora”.⁷² Treba izdvojiti i V-Akademiju. To je program u trajanju od 6 mjeseci i nudi se 6 smjerova. Pokrenuli su i digitalizaciju internih znanja čime potvrđuju izvrsnost i praćenje trendova. Pred kolovoz 2020. godine održali su radionicu za direktorice i direktore svih sektora na temu *Rodna ravnopravnost na radnom mjestu*⁷³ što svakako treba pohvaliti. Prema svemu navedenom dolazi se do zaključka kako je menadžment poduzeća Valamar Riviera d.d. prepoznao važnost ulaganja u zaposlenike, kao i njihovo nagrađivanje i na taj način promoviraju u najvećoj mjeri društveno odgovorno poslovanje. To je sigurno jedan od razloga zbog kojeg poduzeće ima zavidnu poziciju na tržištu i ostvaruje konkurentsku prednost na tržištu.

⁶⁹ Ibidem, str. 53

⁷⁰ Ibidem, str. 54

⁷¹ Ibidem, str. 56

⁷² Ibidem, str. 54

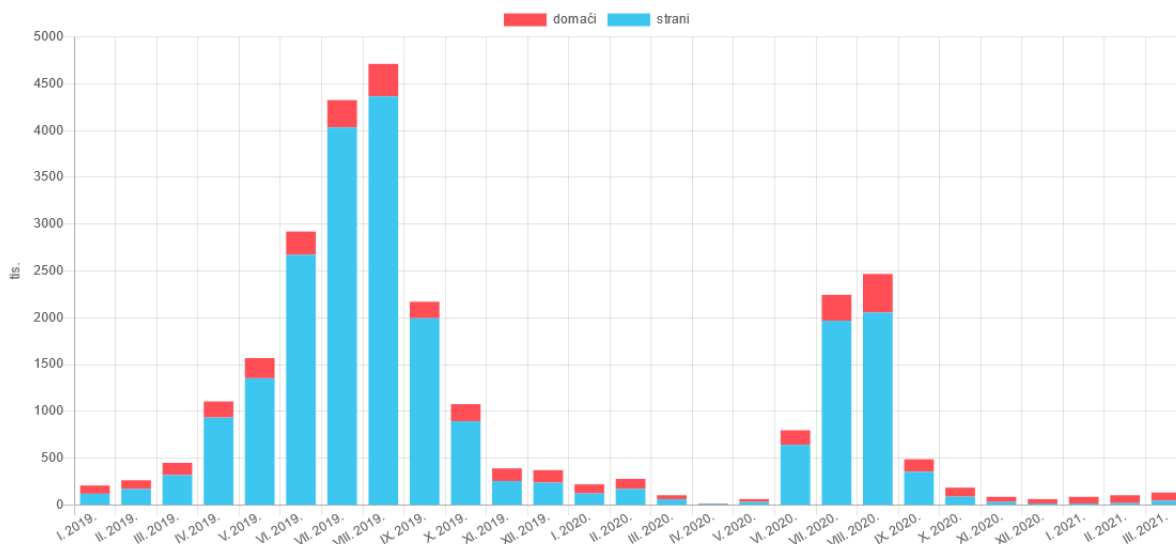
⁷³ Op.cit

Što se tiče budućnosti i unaprjeđenja poslovanja, važno je da poduzeće nastaviti pratiti trendove. Prema mišljenju autora, trebaju se okrenuti ka tome da prošire svoje poslovanje za što sigurno imaju mogućnosti s obzirom na vrhunske rezultate koje ostvaruju. Nadalje, važno je pratiti promjene u tehnologiji i u skladu s time usklađivati svoje poslovanje. Valamar je kompanija koja svakako ima potencijala za daljnji napredak i sigurno je kako će kompanija to prepoznati i na vrijeme iskoristiti.

4.2.4. Utjecaj pandemije Covid-19

S obzirom na trenutno stanje na tržištu svakako treba spomenuti pandemiju Covid-19. Pandemija poznata kao Covid-19 u svijetu se pojavila krajem 2019. godine, dok je u Hrvatskoj prisutna od početka 2020. godine. Može se reći kako je pandemija paralizirala svjetsko gospodarstvo, a samim time značajno je utjecala na turistička kretanja. U nastavku slijedi slikovni prikaz dolazaka (Grafikon 19) i noćenja (Grafikon 20) turista u komercijalnim smještajnim objektima u Hrvatskoj u razdoblju od siječnja 2019. do ožujka 2021. godine kako bi se što jasnije prikazao utjecaj pandemije Covid-19 na turistička kretanja.

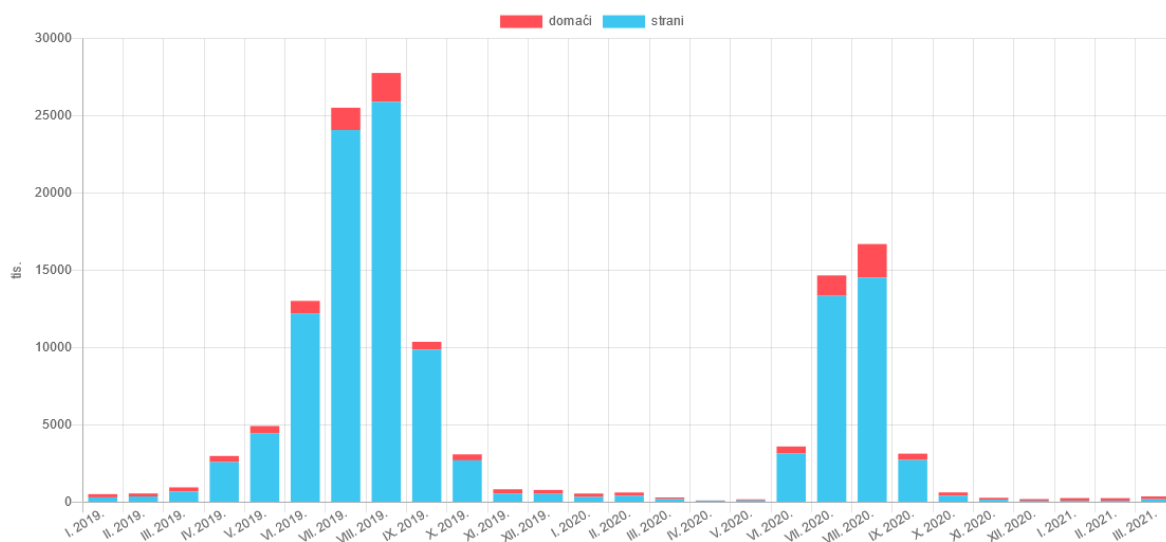
Grafikon 19. Dolasci turista u komercijalnim smještajnim objektima u RH, I/2019.- III/2021.

Izvor: Državni zavod za statistiku.hr, Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-dolasci_i_nocenja.html, Pristupljeno: 6. kolovoza 2021.

Prema grafičkom prikazu jasno je vidljivo u kojoj je mjeri pandemija Covid-19 utjecala na turistička kretanja, odnosno dolaske turista. Dolasci turista vrhunac su dosegli u kolovozu 2019. godine.

Grafikon 20. Noćenja turista u komercijalnim smještajnim objektima u RH, I/2019.-III/2021.

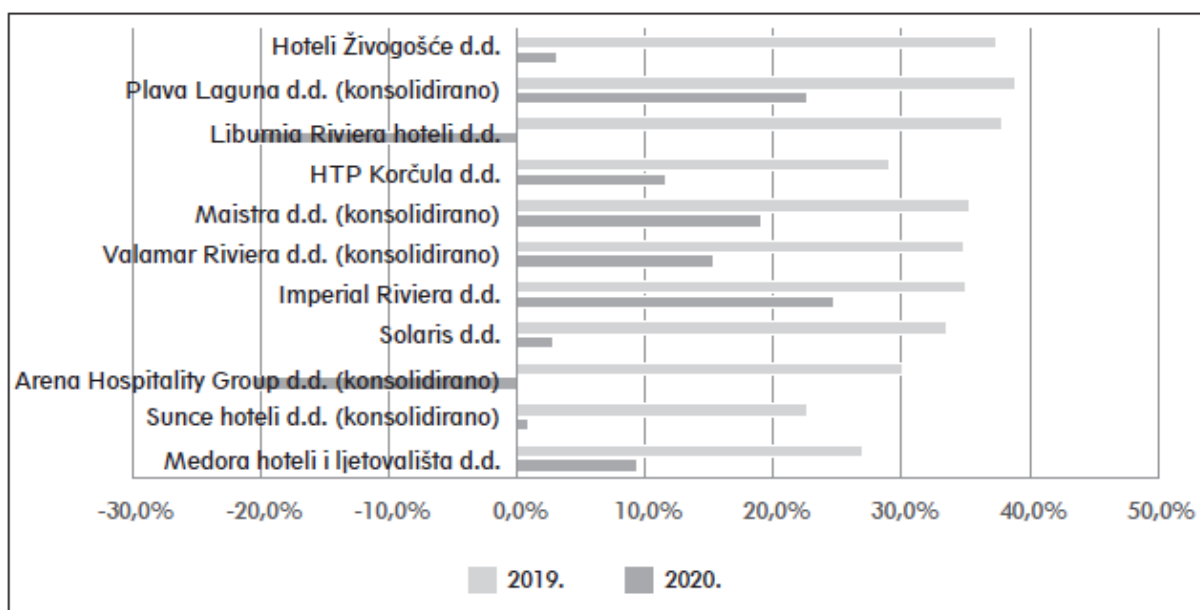

Izvor: Ibidem, Pristupljeno: 6. kolovoza 2021.

Očekuje se kako će sezona 2021. godine biti uspješnija u odnosu na 2020. godinu, no sigurno je kako neće biti na razini godina prije pandemije Covid-19. Autor Poljak proveo je 2021. godine istraživanje o financijskim rezultatima turističkih poduzeća prije i za

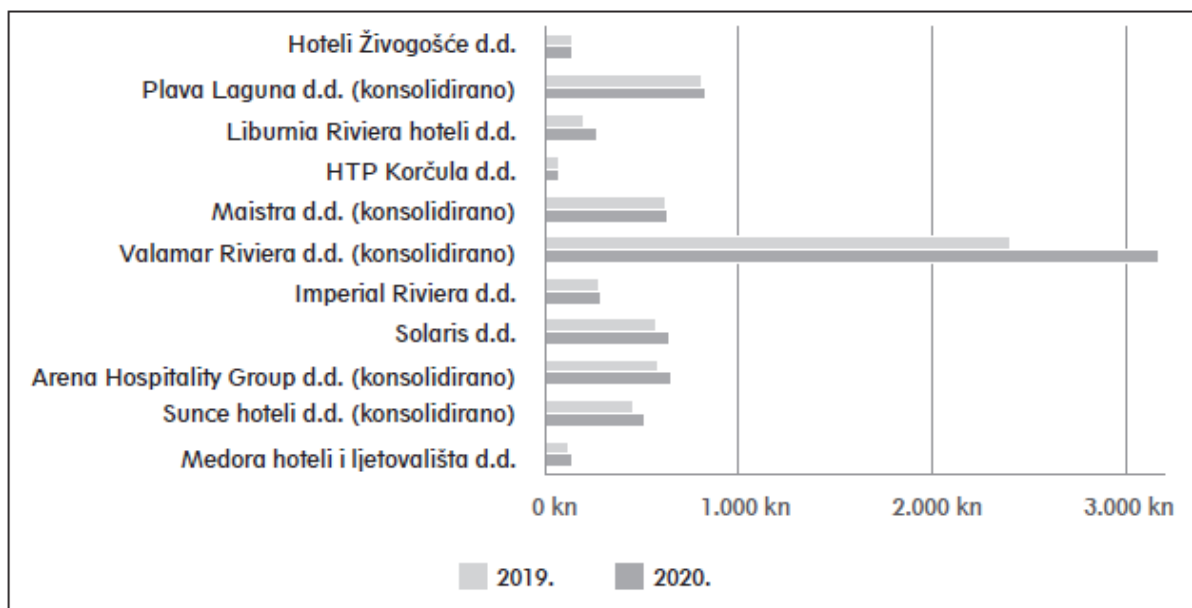
vrijeme pandemije, točnije za 2019. i 2020. godinu. U nastavku slijede grafički prikazi EBITDA marže odabranih turističkih kompanija za 2019. i 2020. godinu (Grafikon 21) i financijskog duga odabranih turističkih kompanija za 2019. i 2020. godinu (Grafikon 22).

Grafikon 21. EBITDA marža odabranih turističkih kompanija, 2019. i 2020.

Izvor: Poljak, D. (2021): Krizno upravljanje financijama u turističkom sektoru Republike Hrvatske za vrijeme globalne pandemije COVID-19, *FIP – Financije i pravo*, 9 (1), str. 99, Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/260661>, Pristupljeno: 6. kolovoza 2021.

Grafikon 22. Financijski dug odabranih turističkih kompanija, 2019. i 2020.

Izvor: Ibidem, str. 100, Pristupljeno: 6. kolovoza 2021.

Na temelju provedenog istraživanja dolazi se do zaključka kako je većina poduzeća ipak zadržala pozitivno operativno poslovanje. EBITDA marža grupe poduzeća 2019. godine iznosila je 34,2%, a 2020. godine tek 11,4%. Činjenica je kako je pandemija Covid-19 znatno utjecala na hotele, posebice na početku. Bilo je mnogo otkazivanja rezervacija, zabranjeno je bilo kretanje u mnogim zemljama, a očekivano, kod ljudi je prevladavao strah, strah od nepoznatog. “Ubrzo nakon pojave pandemije u Hrvatskoj, hotelijeri su u vrlo kratkom roku uveli striktno mjere kontrole troškova, prvenstveno mjere smanjenja troškova zaposlenih, zatvaranja hotela i/ili odgode kapitalnih ulaganja”.⁷⁴ Hotelijeri s obzirom na situaciju očekuju značajan pad svih pokazatelja. S tim u vezi, hotelijeri smatraju da im vlada treba pružiti veću potporu i osigurati njihovo poslovanje, koje je i dalje neizvjesno. U vrijeme pandemije dolazi do izražaja uloga i značaj kriznog upravljanja financijama. Važno je da se uključe svi dionici na turističkom tržištu i pokušaju oporavak učiniti što bržim i bezbolnijim.

⁷⁴ Horwath HTL.hr, Dostupno na: <https://horwathhtl.hr/publication/sentiment-istrazivanje-hotelske-industrije-u-hrvatskoj-utjecaj-covid-19-pandemije/>, Pristupljeno: 7. kolovoza 2021.

5. ZAKLJUČAK

Globalni ciljevi održiva razvoja usmjereni su ka budućem razdoblju i poboljšanju kvalitete života na svjetskoj razini. Jedan od većih problema u tom smislu odnosi se na zagađenje okoliša. Problematika ovog rada usmjerena je u najvećoj mjeri ka očuvanju i unaprjeđenju okoliša na razini Europske unije i Republike Hrvatske.

Politika zaštite okoliša složena je politika koja uključuje visoke troškove. Očuvanje okoliša zahtjeva detaljne planove i s tim u vezi visoka ulaganja. Današnja politika zaštite okoliša temelji se na visokim standardima zaštite okoliša. Uspjeh politike zaštite okoliša moguć je samo ako se osiguraju stalni i stabilni izvori financiranja. Politika zaštite okoliša jedna je od značajnijih politika Europske unije. S obzirom na to da je Unija zajednica koju čini više članica, ima veliku odgovornost i vrlo je angažirana glede uređenja i provođenja politike zaštite okoliša. Prilikom pristupanja Uniji, svaka zemlja mora prilagoditi svoju politiku zaštite okoliša politici Unije. Istraživanjem teme očuvanja i unaprjeđenje okoliša u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj, vidljivo je da se kroz niz različitih mjera, zakona i pravilnika i Europska Unija i Republika Hrvatska nastoje zaštititi i unaprijediti okoliš. Problemi s kojima se Republika Hrvatska suočava su problemi gospodarenja otpadom i problemi nedostatka financijskih sredstava. Financijska sredstva su nužna kako bi se uspješno provodile politike očuvanja okoliša.

Nadalje, u radu je spomenut koncept društveno odgovornog poslovanja. Poslovni subjekti donose odluku o doprinosu boljem i kvalitetnijem društvu, a to postižu suradnjom svih dionika na poslovnom tržištu. U tom je segmentu ključna upravo suradnja svih dionika. Poslovna organizacija ostvaruje višestruke koristi od implementacije društveno odgovornog poslovanja. Poslovna organizacije šalje poruku javnosti kako posluje etično, moralno i u skladu s etičnim kodeksom kojeg danas sve više poduzeća ima. Pored navedenog, potrošači nagrađuju poduzeće koje posluje društveno odgovorno i postaju lojalni.

Koncept društvene odgovornosti omogućuje poduzeću postizanje konkurentske prednosti. To je vidljivo na primjeru poduzeća Valamar Riviera d.d. Iako se poduzeće suočava s ozbiljnim poteškoćama i izazovima za koje je zaslužna pandemija Covid-19, njihove aktivnosti u kontekstu društveno odgovornog poslovanja ne zaostaju.

Poduzeća poput Valamar Riviere d.d. trebaju poslužiti kao primjer i uzor svima onima koji smatraju da se ne može poslovati društveno odgovorno i u kriznim uvjetima.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Črnjar, M. (2002): *Ekonomika i politika zaštite okoliša: ekologija, ekonomija, menadžment, politika*, Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
2. Kandžija, V. i Cvečić, I. (2008): *Makrosustav Europske unije*, Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
3. Kersan-Škabić, I. (2012): *Ekonomija Europske unije*, Pula: Odjel za ekonomiju i turizam "Dr. Mijo Mirković" Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli
4. Rastovčan-Mioc, A. (2009): *Zaštita okoliša*, Sisak: Metalurški fakultet Sisak
5. Škrtić, M. (2006): *Osnove poduzetništva i menadžmenta*, Karlovac: Veleučilište u Karlovcu
6. Vukonić, B. i Keča, K. (2001): *Turizam i razvoj: pojam, načela, postupci*, Zagreb: Mikrorad

Članci i publikacije:

1. Andročec, D. (2020): *Analiza utjecaja politike zaštite okoliša EU na politiku zaštite okoliša Republike Hrvatske*, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:181331>, Pristupljeno: 22. srpnja 2021.
2. Birkić, D. (2016): *Održivi turistički razvoj priobalne destinacije*, doktorski rad, Opatija: Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija
3. Blagojević, M. (2020): *Politika zaštite okoliša*, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:313152>, Pristupljeno: 24. srpnja 2021.
4. Bučar, K., Škorić, S. i Prebežac, D. (2010): Pravila ponašanja u turizmu i njihov utjecaj na održivi turizam, *Acta turistica*, 22 (2), Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/70627>, Pristupljeno: 31. srpnja 2021.
5. Bulat, Ž. (2012): Institucionalni okvir zaštite prirode u Republici Hrvatskoj, *Pravni vjesnik*, 28 (2)
6. Glavočević, A. i Radman-Peša, A. (2013): Društveno odgovorno poslovanje i CRM kao način integriranja društvene odgovornosti u marketinške aktivnosti, *Oeconomica Jadertina*, 3 (1), Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/114924>, Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.

7. Horwath HTL.hr, Dostupno na: <https://horwathhtl.hr/publication/sentiment-istrazivanje-hotelske-industrije-u-hrvatskoj-utjecaj-covid-19-pandemije/>,
Pristupljeno: 7. kolovoza 2021.
8. Integrirano godišnje izvješće i društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d. 2021, Dostupno na: <https://valamar-riviera.com/hr/naslovnica/>,
Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.
9. Krenek, I. (2016): *Obnovljivi izvori energije*, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:128:305090>,
Pristupljeno: 26. srpnja 2021.
10. Luttenberger, A. (2003): *Usklađivanje propisa Europske unije o održivom razvoju u Republici Hrvatskoj*, Pomorski zbornik, 41
11. Matešić, M., Kalambura, S. and Bačun, D. (2014): Development of the Competitive Business in the Context of Environmental Legislation in Croatia, *Collegium antropologicum*, 38 (1)
12. Ohliger, T. (2017): Politika zaštite okoliša: opća načela i osnovni okvir, Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir>,
Pristupljeno: 23. srpnja 2021.
13. Quien, M. (2012): Društveno odgovorno poslovanje kao konkurentna prednost: Analiza ciljeva najuspješnijih tvrtki u Hrvatskoj, *Učenje za poduzetništvo*, 2 (1),
Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/130205>,
Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.
14. Poljak, D. (2021): Krizno upravljanje financijama u turističkom sektoru Republike Hrvatske za vrijeme globalne pandemije COVID-19, *FIP – Financije i pravo*, 9 (1), Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/260661>,
Pristupljeno: 6. kolovoza 2021.
15. Rašić Krnjaković, S. (2004): Environmental performance of Croatian companies regarding their strategy, *Management*, 9 (2)
16. Stojanović, S. i Milinković, K. (2014): Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj, *Zbornik radova sa prve znanstveno - stručne konferencije Feder Rocco*, Dostupno na: http://bitly.com/dopuhr_federrocco,
Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.
17. Tišma S. i Maleković S. (2009): *Zaštita okoliša i regionalni razvoj – iskustva i perspektive*, Zagreb: IMO
18. UNWTO (2019): *International Tourism Highlights 2019 Edition*, Dostupno na: <https://www.e-unwto.org/>,
Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.

19. UNWTO (2020): *International Tourism Highlights 2020 Edition*, Dostupno na: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422456>, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.
20. Ured za publikacije EU-a (2015): *Zdrav i održiv okoliš za sadašnje i buduće generacije*, Dostupno na: <https://publications.europa.eu/hr/>, Pristupljeno: 24. srpnja 2021.
21. Vidović, M. (2020): *Procjena utjecaja zahvata na okoliš kao instrument zaštite okoliša u Međimurskoj županiji*, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:110:220482>, Pristupljeno: 26. srpnja 2021.
22. Vlada RH (2010): *Uredba o uvjetima davanja koncesija za gospodarsko korištenje voda*, Zagreb, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_89_2504.html, Pristupljeno: 28. srpnja 2021.
23. Vlada Republike Hrvatske (2013): *Dobrovoljni nacionalni pregled provedbi Programa UN-a za održivi razvoj 2030.*, Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/mediji/priopcenja/republika-hrvatska-predstavila-postignuca-u-provedbi-ciljeva-odrzivog-razvoja,32128.html>, Pristupljeno: 20. srpnja 2021.
24. Vlada RH (2017): *Plan gospodarenja otpadom republike hrvatske za razdoblje 2017.-2022. godine*, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_01_3_120.html, Pristupljeno: 27. srpnja 2021.
25. World meteorological organization (2014): *WMO statement on the status of the global climate in 2013*, Ženeva, Dostupno na: https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=7862, Pristupljeno: 25. srpnja 2021.
26. Za ljepšu našu, *Što možemo s otpadom?* (2021): Dostupno na: <https://zaljepsunasu.hr/sto-mozemo-s-otpadom/>, Pristupljeno: 27. srpnja 2021.
27. Axel Luttenberger: *Hrvatski pravni izvori održivog razvoja*, Dostupno na : <https://core.ac.uk/download/pdf/14423455.pdf> , Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.

Internet izvori:

1. Državni zavod za statistiku.hr, Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-dolasci_i_nocenja.html, Pristupljeno: 6. kolovoza 2021.
2. IRO.hr, Dostupno na: <https://iro.hr/2019/07/26/globalni-cilj-odrzivog-razvoja-4-kvaliteta-obrazovanja/>, Pristupljeno: 20. srpnja 2021.
3. LORA.hr, Dostupno na: <https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/>, Pristupljeno: 18. srpnja 2021.
4. Odraz.hr, Dostupno na: <http://www.odraz.hr/media/21845/dop.pdf>, Pristupljeno: 4. kolovoza 2021.
5. Održivi turizam.hr, Dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=4534>, Pristupljeno: 1. kolovoza 2021.
6. Valamar Riviera.com, Dostupno na: <https://valamar-riviera.com/>, Pristupljeno: 3. kolovoza 2021.

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika

Slika 1. Temeljne sastavnice održivog razvoja	3
Slika 2. Područja ciljeva održivog razvoja – Agenda 2030.....	5
Slika 3. Ciljevi održivog turizma	39
Slika 4. Model održivog turističkog planiranja	41
Slika 5. Interna dimenzija DOP-a.....	43
Slika 6. Eksterna dimenzija DOP-a.....	44
Slika 7. Brendovi Valamar Riviera d.d.	46
Slika 8. Poslovni model Valamar Riviere d.d.	47
Slika 9. Kuća Valamar	55

Popis tablica

Tablica 1. Brendovi i portfelj Valamar Riviere d.d.	48
Tablica 2. Ključni pokazatelji Valamar Riviere d.d., 2018.-2020.	48
Tablica 3. Društveno odgovorno poslovanje Valamar Riviera d.d.	51
Tablica 4. Prosječan broj stalnih zaposlenika Valamar Riviere d.d., 2020.....	54
Tablica 5. Struktura zaposlenika u odnosu na vrstu ugovora za Valamar Rivieru i Imperial Rivieru, 2012. i 2020.	54

Popis grafikona

Grafikon 1. Rast prihoda od međunarodnog turizma i svjetskog BDP-a (promjena u %), 2017.-2019.	24
Grafikon 2. Rast međunarodnih dolazaka turista i prihoda od turizma (promjena u %), 2017.-2019.	25
Grafikon 3. Zarada od izvoza prema kategorijama proizvoda (u milijardama USD), 2019.....	26
Grafikon 4. Rast prihoda od međunarodnog turizma i robni izvoz (promjena u %), 2017.-2019.	27
Grafikon 5. Zemlje koje su ostvarile najveći suficit u ravnoteži putovanja (u milijardama USD), 2019.....	28
Grafikon 6. Ekonomski doprinos turizma (BDP izravnog turizma kao % ukupnog BDP-a), 2018.	29

Grafikon 7. Rast dolazaka međunarodnih turista prema regijama (promjena u %), 2019.....	31
Grafikon 8. Rast prihoda od međunarodnog turizma prema regijama (promjena u %), 2019.....	31
Grafikon 9. Dolasci međunarodnih turista po regijama (% udjela), 2019.	32
Grafikon 10. Prihodi od međunarodnog turizma po regijama (% udjela), 2019.....	33
Grafikon 11. Top destinacije prema međunarodnim dolascima turista, (u milijardama USD), 2019.....	35
Grafikon 12. Top destinacije prema приходima od turizma, (u milijardama USD), 2019.	36
Grafikon 13. Ulazni turizam prema namjeni posjeta (% udjela), 2019.	36
Grafikon 14. Ulazni turizam prema načinu prijevoza (% udjela), 2019.	37
Grafikon 15. Poslovni prihodi Valamar Riviere d.d., 2009.-2020. (mil. HRK)	49
Grafikon 16. Operativna učinkovitost Valamar Riviere d.d., 2009.-2020. (mil. HRK)	50
Grafikon 17. Rast prosječne bruto 1 plaće Valamar Riviere d.d. u 2020. u odnosu na 2014.....	52
Grafikon 18. Udio broja menadžera u ukupnom broju zaposlenika Valamar Riviere d.d., 2020.....	53
Grafikon 19. Dolasci turista u komercijalnim smještajnim objektima u RH, I/2019.-III/2021.....	57
Grafikon 20. Noćenja turista u komercijalnim smještajnim objektima u RH, I/2019.-III/2021.....	58
Grafikon 21. EBITDA marža odabranih turističkih kompanija, 2019. i 2020.....	59
Grafikon 22. Financijski dug odabranih turističkih kompanija, 2019. i 2020.....	60

SAŽETAK

Koncept održivog razvoja obuhvaća problematiku koju je moguće razmatrati s različitih aspekata. To je vrlo složeno i dinamično područje koje je uvijek aktualno i to je razlog odabira navedene tematike. Održivi razvoj kao koncept značajan je zbog postizanja ravnoteže gospodarskih, socijalnih i okolišnih zahtjeva globaliziranog društva. Neki od izazova su siromaštvo, nezaposlenost, klimatske promjene i sl. Autor u radu naglasak daje na očuvanju i unaprjeđenju okoliša na razini Europske unije i Republike Hrvatske s obzirom na to da smatra da je to postao gorući problem koji zahtijeva brza rješenja. Kod poslovne prakse, važna je održivost poslovanja. Tako se nameće promoviranje koncepta društveno odgovornog poslovanja. Nadalje, potrebno je istaknuti ulogu i značaj turizma u kontekstu održiva razvoja. S tim u vezi, u radu se analizira poslovanje turističkog poduzeća Valamar Riviera d.d. Predmet istraživanja odnosi se na analizu izazova implementacije globalnih ciljeva održiva razvoja. Ciljevi su istraživanja predstaviti temeljne značajke i ciljeve održivog razvoja, analizirati očuvanje i unaprjeđenje okoliša na razini Europske unije i Republike Hrvatske, istražiti trendove u turizmu i povezanost s održivim razvojem, kao i koncept društvene odgovornosti. Svrha je istraživanja ustanoviti s kojim se izazovima tržište susreće pri implementaciji globalnih ciljeva održiva razvoja.

Ključne riječi: *održivi razvoj, ciljevi održivog razvoja, okoliš, održivo poslovanje, Europska unija, Republika Hrvatska*

SUMMARY

The concept of sustainable development encompasses issues that can be considered from different aspects. It is a very complex and dynamic area that is always relevant and that is the reason for choosing the mentioned topic. Sustainable development as a concept is important for achieving a balance of economic, social and environmental requirements of a globalized society. Some of the challenges are poverty, unemployment, climate change, etc. The author emphasizes the preservation and improvement of the environment at the level of the European Union and the Republic of Croatia, given that he believes that this has become a burning problem that requires quick solutions. In business practice, business sustainability is important. Thus, the promotion of the concept of socially responsible business is imposed. It is necessary to emphasize the role and importance of tourism in the context of sustainable development. The paper therefore analyzes the business of the tourist company Valamar Riviera d.d. The subject of the research refers to the analysis of the challenges of implementing the global goals of sustainable development. The objectives of the research are to present the basic features and goals of sustainable development, to analyze the preservation and improvement of the environment at the level of the European Union and the Republic of Croatia, to explore trends in tourism and the connection with sustainable development. The purpose of the research is to establish what challenges the market faces in implementing the global goals of sustainable development.

Keywords: *sustainable development, sustainable development goals, environment, sustainable business, European Union, Republic of Croatia*